

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Kateřina AMORTOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Petrof – význam rodinné tradice pro rozvoj výroby
klavírů v Čechách**

Kateřina Amortová

**Bakalářská práce
2009**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina AMORTOVÁ**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **Petrof-význam rodinné tradice pro rozvoj výroby klavírů
v Čechách**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Antonín Petrof-zakladatel rodinné tradice ve výrobě klavírů
 2. Jan, Antonín ml., Vladimír Petrofové, rozvoj firmy v období mezi dvěma válkami
 3. Dimitrij a Eduard Petrof, přerušení rozkvětu firmy, znárodnění
 4. Ing. Jan Petrof, Zuzana Petrofová-Ceralová -úsílí o obnovu rodinných tradic po restituci
-

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodinný archiv Petrofů, 1846-1948
Podnikový archiv továrny Hudební nástroje a.s., Hradec Králové, Petrof
Bonhard, V., Prach, J.: Piana a pianina
Kundera, L.: Teorie a literatura klavíru
Prach, J.: Stavba klavírů a pianin a její problematika

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alice Velková, Ph.D.
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

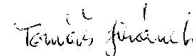
31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 11. 2009

Kateřina Amortová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, PhDr. Alici Velkové, Ph.D., za její rady, připomínky a ochotu. Také bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za jejich trpělivost. Práci bych ráda věnovala svému dědečkovi Jiřímu Amortovi, jehož morální podpora po celou dobu mého studia pro mne mnoho znamenala.

ANOTACE

Předložená bakalářská práce sledovala vývoj rodinné firmy Petrofů od jejího založení v roce 1864 do současnosti a s ním související osobní životy členů rodiny Petrofů. Zkoumala i příčiny úspěchu této firmy v celosvětové konkurenci a dopady událostí, jakými byly obě světové války, hospodářské krize atd., na proces jejího rozvoje.

KLÍČOVÁ SLOVA

klavír, firma Petrof, rodina Petrofů, vývoj klavíru, výrobci klavírů a pianin

TITLE

Petrof – importance of family tradition for development of piano production in Bohemia

ABSTRACT

The presented bachelor paper monitors the development of Petrof Company since its establishment in 1864 till current times and also explores the related personal lives of the Petrof family members. It also examines the cause of success of the company in the worldwide competition and the consequences of events like the two World Wars, economic crisis etc. The paper also traces the development of the company.

KEYWORDS

piano, Petrof Company, development of piano, piano makers

Obsah

1. Úvod	1
2. Nástin dějin vývoje klavíru	4
3. Kořeny rodu Petrofů	10
4. První generace – Antonín Petrof a manželka Marie – vznik rodinné tradice ve výrobě klavírů	11
5. Druhá generace – Jan, Antonín ml. a Vladimír Petrofové – rozvoj firmy mezi dvěma válkami	16
6. Třetí generace – Dimitrij, Eduard a Eugen Petrofové – přípravy na převzetí firmy po druhé světové válce	23
7. Továrna Petrof bez rodiny Petrofů	34
7.1 Vývoj továrny	34
7.2 Rodina Petrofů	39
8. Čtvrtá generace – ing. Jan Petrof - návrat firmy do rodinných rukou	41
9. Pátá generace – Zuzana Ceralová-Petrofová – snaha o udržení rodinné tradice v době krizí	44
10. Závěr	49
Resumé	51
Seznam pramenů a literatury	

1. Úvod

Klavír patří bezesporu mezi nejrozšířenější hudební nástroje. Při poslechu klavírní hry posluchač často přemýšlí o tom, jak dlouho skladateli trvalo, než byla skladba napsána nebo kolik hodin interpret u klavíru strávil, než byl se svým výkonem zcela spokojen. Málokoho ale napadne ptát se, kolik úsilí muselo být vynaloženo, aby klavír v takové podobě, v jaké jsme ho zvyklí vidat v dnešní době, mohl sloužit našim potřebám.

Tématem mé bakalářské práce jsou klavíry značky Petrof. Dovoluji si říci, že každý z nás se s nástrojem této značky někdy setkal, ať už pasivně v roli posluchače na nějakém koncertě či aktivně jako interpret skladby. Mnoho dětí dnes navštěvuje základní umělecké školy, kde mají možnost se s těmito nástroji seznámit.

I mne nástroj značky Petrof provázel od dětství, a proto jsem uvítala možnost věnovat se tomuto tématu hlouběji a rozšířit si své znalosti jak v oblasti vývoje a stavby nástroje, tak především v poznání historie tradičního výrobce těchto nástrojů.

Ve své práci se věnuji převážně rodinné firmě Petrofů od jejího založení až po současnost. Mým cílem je, abych čtenáři přiblížila nejen historický vývoj vlastní firmy, ale také jednotlivé osudy členů rodiny Petrofů, které jsou často neméně zajímavé. Tyto dvě oblasti se samozřejmě úzce prolínají a navzájem ovlivňují, proto se v jednotlivých časových úsecích snažím o jejich propojení.

Nyní bych se ráda zaměřila na rozbor literatury a pramenů, které jsem v práci použila. Jak jsem zjistila, nebyla dosud publikována žádná kniha, která by, třeba i populárnější formou, pojednávala výhradně o rodině Petrofů a jejich firmě. Tohoto faktu využil i Mgr. Jiří Pavlík, který v roce 1998 obhájil na Ústavu hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy svou diplomovou práci na téma *Firma Antonín Petrof*.¹ Zaměřil se v ní kromě dějinného vývoje především na ekonomické aspekty rozvoje firmy, podrobně popsal výrobní postupy při stavbě klavírů a pianin a jednu kapitolu zaměřil i na modely vyráběné firmou od meziválečného období. Pomínou-li, dle mého názoru, nedostatečnou stylistickou i gramatickou úroveň jeho práce, nacházím nesrovnalosti ve faktografii i citacích. Proto se snažím této práci jako zdroje informací využívat co nejméně.

Je celkem evidentní, že z výše zmíněné práce čerpal v roce 2006 Miroslav Šimůnek, který se snažil v sérii článků s názvem *S Petrofem od kolébky* čtivou formou přiblížit dějiny firmy čtenářům časopisu *Hudební rozhledy*.²

¹ PAVLÍK, Jiří. *Firma Antonín Petrof*. (Diplomová práce) Praha: Univerzita Karlova, 1998.

² ŠIMŮNEK, Marek. *S Petrofem od kolébky*. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 3-12.

Na dějiny jednotlivých podniků zabývajících se výrobou klavírů se zaměřila Zdena Valášková s kolegy v knize *Klavír a lidé*³ z roku 1984. Samozřejmě se v ní věnovala i firmě Antonína Petrofa, jejíž vývoj sledovala od počátku do roku 1978. Cenné pro mě jsou především informace o založení firmy a jejím rozkvětu. Ty jsou ale většinou poměrně stručné. Naopak podrobněji autoři zachytili události od roku 1948, k nimž jsem vzhledem k době vydání knihy musela přistupovat s odstupem a kritikou.

Vzhledem k tomu, že se klavír stal prostředkem úspěchu firmy Petrof, považuji za vhodné uvést mou práci kapitolou o stručných dějinách vývoje tohoto nástroje. K tomu jsem použila především knihu Václava Jana Sýkory s názvem *Dějiny klavírního umění*,⁴ která se kromě dějin nástroje věnuje i dějinám hry a pedagogiky a dějinám klavírní literatury. Doplnění informací mi pak umožnila publikace autorů Vladimíra Bonharda a Josefa Pracha s názvem *Piana a pianina*.⁵ Zajímavé byly také některé informace získané z brožury *Listy z kroniky piana*,⁶ která byla sestavena a vydána firmou Antonín Petrof v roce 1947.

Další kapitoly již pojednávají o vlastní rodině Petrofů a jejím podnikatelském rozvoji. Zde jsem kromě výše zmíněných publikací vycházela především z archivního materiálu a článků v soudobém tisku a sbornících.

Archivní prameny týkající se Petrofů jsou umístěny v Státním oblastním archivu Zámruks a v jeho pobočce, Státním okresním archivu v Hradci Králové. Archivní materiál uložený v Zámruksu je inventarizován pouze zčásti a převážná většina pramenů se týká ekonomických záležitostí podniku. Fondy⁷ jsou velmi obsáhlé, ale přesto není možné zachytit souvislý vývoj, a to z důvodu nedostatečné péče při ukládání materiálu. Po roce 1948 byly totiž písemnosti mnohokrát přemístovány a skladovány v nevhodných prostorách, což vedlo k jejich částečnému zničení. V Hradci Králové je umístěný fond Rodina Petrofů,⁸ který obsahuje osobní doklady, vysvědčení a další materiály týkající se více samotné rodiny. Jeho součástí je i osobní korespondence rodiny Petrofů. V těchto dopisech jsou ale často zmíněny i firemní záležitosti, čehož jsem využila a z těchto pramenů čerpala především pro období

³ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984. ISBN není.

⁴ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1. vyd. Praha, 1973. ISBN není.

⁵ BONHARD, Vladimír-PRACH, Josef. *Piana a pianina*. 1. vyd. Praha, 1958. ISBN není.

⁶ *Listy z kroniky piana*. 1. vyd. Hradec Králové, 1947. ISBN není.

⁷ Státní oblastní archiv Zámruks, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67.

Státní oblastní archiv Zámruks, Antonín Petrof, továrna na piana Hradec Králové, inv. č. 89, kar. 24.

Státní oblastní archiv Zámruks, Podnikový archiv s. p. Petrof (1940-1990), inv. č. 27, kar. 8.

⁸ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 2, 19, 23, 31, 35, 36, 38, 40, 46, 47, 48, 50, 52, 58, kar. 1.

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 68, kniha 1.

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 69, kniha 2.

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 108-117, krab. 2.

druhé světové války. Spíše zajímavostí je pak sbírka medailí a diplomů, kterými byly nástroje oceněny.

Některé informace jsem čerpala také z článků, které byly psány pro nejrůznější noviny a časopisy, a sborníků. Jejich obsah se často týkal nějakého jubilea buď samotné továrny, anebo zakladatele Antonína Petrofa. I přesto, že tyto články byly většinou velmi stručné, přinesly mi občas zajímavý poznatek, o kterém se žádný další zdroj nezmiňoval. Vysoké procento článků, které se mi podařilo shromáždit, pochází z období let 1948 – 1989. Informace v nich obsažené jsou značně omezené na ekonomické záležitosti týkající se vzrůstajícího objemu výroby, plnění plánů atd. Naopak články vydané po roce 1989 mi výrazně pomohly při objasňování složitého procesu restituce a privatizace rodinného podniku Petrofů.

Samozřejmě jsem se pokusila o osobní kontakt se současnými reprezentanty rodiny Petrofů a jejich firmy. Doufala jsem v získání zajímavých příběhů či možnost nahlédnutí do mně neznámých pramenů osobní povahy. Také současná situace, ve které se firma nachází, by mohla být zajímavým námětem pro rozhovor. Bohužel nikdo z rodiny se mi, zřejmě z časových důvodů, nebyl ochotný věnovat. Ucelený obraz událostí posledních let jsem se tedy pokusila získat z převážně internetových zdrojů. K objasnění některých problémů s firmou spojených mi pomohly články internetových deníků⁹ a přínosné pro mě byly také rozhovory s ing. Janem Petrofem¹⁰ a jeho dcerou Zuzanou Ceralovou-Petrofovou,¹¹ které jsem měla díky internetu k dispozici.

⁹ PETR, Miroslav. Petrof je na krizi zvyklý. Tahle už je čtvrtá. *Hospodářské noviny*, 3. 9. 2009 [cit. 2009-11-20]
URL: <<http://hn.ihned.cz/c1-38211670-petrof-je-na-krize-zvykly-tahle-uz-je-ctvrta>>

PETR, Miroslav. Zuzana Ceralová-Petrofová: V krizi si lidé nákup piana odpustí. *Hospodářské noviny*, 2. 9. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://m.ihned.cz/c4-10076530-38199110-700000_pdadetail-zuzana-ceralova-petrofova-v-krizi-si-lide-nakup-piana-odpusti>

ČTK. Výrobce pian Petrof kvůli krizi propustí polovinu z 390 lidí, 9. 1. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://ekonomika.idnes.cz/vyrobce-pian-petrof-kvuli-krizi-propusti-polovinu-z-390-lidi-pq5-ekoakcie.asp?c=A090109_135324_ekoakcie_vem>

¹⁰ PETROF, Jan. v pořadu *Krásný ztráty*. Česká televize 1, 27. 4. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562250500007-krasny-zraty/?streamtype=RL1>>

¹¹ CERALOVÁ-PETROFOVÁ, Zuzana. v pořadu *Host do domu*. Český rozhlas, 2. 3. 2009 [cit. 2009-11-21]

URL: <<http://www.rozhlas.cz/default/default/rnp-player.php?id=00874438&br=48&s=>>>

2. Nástin dějin vývoje klavíru

Zdrojem zvuku klavíru je rozkmitaná struna, proto klavír patří mezi tzv. chordofony, tedy strunné nástroje. Jeho vývoj mohl proto začít ve chvíli, kdy člověk objevil možnost rezonance a poté konstrukce, které rezonanci umožňovaly. Za první strunný hudební nástroj je považována tzv. hudební tyč, používaná již v pravěku. Byla tvořena dutým kmenem bambusu, který měl rezonační funkci, a vláknem odříznutým ze svrchní části bambusové hole, které zastupovalo strunu. To bylo na obou koncích zajištěno dvěma kolíčky, jež ho nazdvihovaly a rovnoměrně napínaly. Později byly místo rostlinných vláken používány vlasy, žíně a proužky ze zvířecích šlach a střev, hedvábné nitě apod.¹²

Vlastní struna také prošla určitým vývojem. Kovové struny se v Evropě začaly používat ve 14. století a k jejich výrobě byla používána mosaz a měď. Na konci 17. století se k jejich zhotovení začalo využívat železo a ve století 19. litinová ocel.¹³

Na rozdíl od strun, jejichž vývoj závisel na kvalitě použitého materiálu, se rezonanční prostor vyvíjel změnou rozměrů, tedy tvaru a velikosti. Tak se z primitivní duté tyče postupně stávala rezonační skříň, do které byly struny ukládány. Tímto postupem došlo také ke vzniku nástrojů klavírního typu. Jestliže byly struny napnuté nad rezonanční deskou, jednalo se o předchůdce dnešních smyčcových nástrojů.

Jedněmi z prvních nástrojů, o kterých můžeme považovat za předchůdce klavíru, byly středověké nástroje tympanon (neboli cymbál) a psalterium (česky žaltář nebo slavník). Tympanon byl tvořen dřevěnou oválnou deskou, na které byly napjaty struny. Později se do desky vyřezávaly ještě dva ozdobné otvory. Stejný tvar jako tympanon mělo i psalterium, lišilo se ale způsobem hry. Zatímco tympanon se pokládá na stůl a hrálo se na něj dřevěnými paličkami, psalterium se zavěšovalo na krk a drnkalo se na něj prsty nebo trsátkem. Zvláštním typem bylo psalterium nablum neboli ručnice, což byl nástroj připomínající malou harfu s rezonační deskou. V románských zemích bylo oblíbenější psalterium, ve střední a východní Evropě cymbál.¹⁴

Jakýmsi mezistupněm mezi smyčcovými nástroji a nástroji klavírního typu byl antický monochord. Původně nebyl vůbec používán k hudebním účelům, ale již v rané antice sloužil k fyzikálnímu měření. Na rezonační skříňce byla napjatá jedna struna, pod kterou byla

¹² BONHARD, Vladimír-PRACH, Josef. *Piana a pianina*. 1.vyd. Praha, 1958, s. 12.

¹³ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 8.

¹⁴ Tamtéž, s. 8-9.

pohyblivá kobylka. Pomocí jejího posouvání se měnila délky kmitající struny a bylo tak možné spočítat matematické délkové poměry vzdáleností znějících kmitů na struně.¹⁵

Již od 2. století existovaly také čtyř- a vícestrunné monochordy, pro které se později vžil název helikon. Na tento nástroj bylo možné zahrát i krátkou stupnicí a postupně byl používán i k hudebním doprovodům. Se vzrůstajícím zájmem o vícehlasou hudbu byly helikonu přidávány struny, a tak se na počátku 14. století objevovaly i helikony s devatenácti strunami. Bylo pak jen otázkou času, kdy dojde za účelem snadnější manipulace ke spojení helikonu s klávesami.¹⁶

Tímto spojením vznikl nástroj, který se ve vývoji posunul ke klavíru opět o něco blíže, a tím byl clavichord. Doba jeho prvního výskytu se pohybuje v rozmezí 12. a 14. století. Největší obliby dosáhl clavichord v Německu, kde se mu začalo zkráceně říkat „clavier“. Nejstarší dochovaný exemplář tohoto nástroje sestavil Ital Domenico Pisarenis v roce 1543 a dodnes by měl být k vidění v muzeu nástrojů patřícím k univerzitě v Lipsku.¹⁷

Zatímco starší clavichordy měly většinou 20-22 kláves, v 16. století jejich počet stoupl na 38 i více, díky čemuž bylo možné zahrát chromatickou řadu tónů. Přestože tyto typy, tzv. vázané clavichordy, měly slabý a nevýrazný zvuk, staly se oblíbenými nástroji zejména pro účely domácí produkce, a to díky svým malým rozměrům a skladnosti.¹⁸

V roce 1725 byl zkonstruován tzv. volný clavichord, jehož stavitelem byl varhaník Daniel Tomáš Faber.¹⁹ Oproti vázaným clavichordům měla každá klávesa vlastní strunu a celkový rozsah nástroje dosahoval 5-6 oktáv. Tím ale nástroj také získal větší rozměry a přestalo být možné jeho časté přemisťování, proto se k němu začaly konstruovat také nohy či stojany.²⁰

Současně s clavichordem procházel rozvojem i jiný deskový klávesový nástroj, clavicembalo. To je poprvé doloženo v roce 1385,²¹ a i když tyto nástroje vznikly přibližně ve stejné době, najdeme mezi nimi mnohé rozdíly.

Clavicembalo vzniklo spojením psalteria s klávesami a od samotného vzniku náležela každé klávese pouze jedna struna. Liší se i způsob tvoření tónu. Zatímco u clavichordu se struny rozeznávaly smýkavým pohybem tzv. tangentu, struny clavicembala se rozkmitávaly

¹⁵ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 10.

¹⁶ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 10.

¹⁷ Tamtéž, s. 15.

¹⁸ Tamtéž, s. 17-18.

¹⁹ *Listy z kroniky piana*. 1.vyd. Hradec Králové, 1947, s. 12.

²⁰ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 18.

²¹ *Listy z kroniky piana*. 1.vyd. Hradec Králové, 1947, s. 14.

pomocí drnkání, ke kterému se používalo havraní brko, později pak lepená buvolí kůže, korek či kov. V důsledku těchto odlišností umožňovalo clavicembalo znění průraznějšího tónu.²²

Podle velikosti nástroje byly rozlišovány dva základní druhy clavicembala. Tím menším z nich byl spinet, který se svým způsobem umístění klaviatury a strun v rezonanční skříni částečně podobal clavichordu. Naopak stavbou konstrukce je dnešnímu klavíru mnohem bližší typ druhý, cembalo.²³

Tento nástroj se stal velmi oblíbeným v 17. století. Jedním z důvodů byl i fakt, že jeho tón se vhodně doplňoval jak s lidským hlasem, tak i jinými nástroji. Kromě toho byl zvuk cembala i pevný a jasný, čehož bylo často využíváno při veřejných produkcích v kostelích, zámcích a divadlech.²⁴

I u cembal rozlišujeme několik druhů a mezi ty oblíbené patřilo například cembalo se dvěma manuály, podle vzoru varhan. Stejně jako u varhan byly jejich součástí tzv. rejstříky, pomocí kterých bylo do hry zapojováno ostrunění jednotlivých manuálů. Oba manuály mohly být zapojené i současně, výsledkem byl pak hlasitější zvuk. Rejstříky byly nejprve konstruovány v podobě táhel a pák, později jako pedály, které umožňovaly plynulejší hru.²⁵

Jak cembala, tak i clavichordy nabízely možnost výtvarného zpracování skříní a vík. Tím se byla vytvářena příležitost k výrobě specifického druhu uměleckého díla, která lákala mnohé malíře a řezbáře.²⁶

Mezi nejvyhledávanější stavitele cembal patřil ve své době vlámský mistr Hans Ruckers. S pomocí svého syna Johanna vytvářel nástroje, jejichž proslulost se dala přirovnat ke Stradivariho houslím. Dalšími významnými staviteli cembal byli členové německého rodu Silbermannů, kteří později svoji dovednost rozšířili o stavbu varhan a kladívkových klavírů.²⁷

Se vzrůstajícími nároky hudebníků, zejména na dynamické možnosti nástroje při veřejných produkcích, se staly clavichord s cembalem málo vyhovujícími nástroji. Proto se hledal nástroj, který by podmínky splňoval lépe. Tímto nástrojem se stal kladívkový klavír.

Jeho vynálezcem je italský nástrojař a správce sbírek nástrojů Bartolomeo Cristofori (1655 – 1731). Jeho nejstarší dochovaný nástroj pochází z roku 1720 a podle označení uvnitř klavíru se jedná asi o dvacátý kus z Cristoforiho dílny. Nová, doposud neznámá mechanika se

²² SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 20.

²³ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 23-24.

²⁴ Tamtéž, s. 24.

²⁵ Tamtéž, s. 27.

²⁶ Tamtéž, s. 24.

²⁷ *Listy z kroniky piana*. 1.vyd. Hradec Králové, 1947, s. 17.

skládala z kladívek potažených kůží upevněných na zvláštní liště, jazýčku, kterým bylo do pohybu uváděno kladívko a dusítek, která měla každá klávesa zvlášť.²⁸

Díky zdokonalení klavírní mechaniky se proslavil Gottfried Silbermann, kterému se podařilo zkonstruovat nástroj umožňující hru dynamicky odstupňované tónové škály. Na jeho dalším zdokonalení pracoval i Gottfriedův synovec Johann Andreas Silbermann. Ten vymyslel i systém dvou registrů – *piana* a *forte*. Při hře *piano* ležela na strunách sukrem potažená lišta, která plnila funkci dusítka. Při poloze *forte* byla tato dusítka zvednutá. Tomuto nástroji se začalo říkat *pianoforte*. Silbermannovi pokračovatelé stavěli později registr *forte* ve tvaru páky, která se ovládla kolenem. Od tohoto systému se ale kvůli jeho pomalosti a těžkopádnosti ustoupilo a páka byla na konci 18. století nahrazena dnešním pravým pedálem.²⁹

Během 18. století udělal vývoj kladívkového klavíru velký pokrok. Systém klavírní mechaniky Cristofori-Silbermann se stal základem pozdější tzv. anglické mechaniky, která byla vyráběna a rozvíjena v anglických továrnách. Sem ji v roce 1755 ze Saska přivedl Silbermannův nástupce Johannes Zumpe. O vývoj anglické mechaniky se také svým dílem zasadil John Broadwood (1732-1812), jehož továrna na přelomu 18. a 19. století zastávala vedoucí pozici ve světě.³⁰

O vývoj druhého typu klavírní mechaniky, tzv. mechaniky vídeňské, se zasloužil augsburský klavírník Johann Andreas Stein (1728-1792). Za účelem snadnějšího pohybu kladívek je nestavěl na zvláštní lištu, ale upevnil je přímo na klávesovou páku. V tomto stadiu se mechanice říkalo „německá“. Steinův zeť Johann Andreas Streicher (1761-1833) přesunul továrnu z Augsburgu do Vídně, čímž dal základ slavné vídeňské klavírní tradici a mechanika byla přejmenována na vídeňskou.³¹

I když oba dva druhy mechanik měly své přednosti i nedostatky, pro další technický rozvoj klavírů byla nevyhovující mechanika vídeňského typu, která postrádala lehkost.³²

Neustálým vývojem a zdokonalováním kladívkového klavíru došlo ke vzniku dalších novinek. Jednou z nich byl i tzv. tabulový klavír, jehož skříň byla podobná jako u *clavichordu*, ale mechanika byla na principu kladívek.³³

Obliba kladívkového typu mechaniky vzrostla natolik, že se ji někteří stavitelé pokoušeli využít i k přestavbě *cembal* na kladívkové klavíry. Tímto postupem vznikly i tzv.

²⁸ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 32-33.

²⁹ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 34-35.

³⁰ Tamtéž, s. 40.

³¹ Tamtéž, s. 36.

³² Tamtéž, s. 41.

³³ BONHARD, Vladimír-PRACH, Josef. *Piana a pianina*. 1.vyd. Praha, 1958, s. 21.

tangentové klavíry, jejichž klávesové páky byly zakončeny jednoduchými dřevěnými kuličky potaženými jelenicí.³⁴

Důležitou roli při konstrukci těchto zvláštních typů klavíru měl saský stavitel klavírů Christian Ernst Friederici (1712-1779). Kromě klavírů tabulového typu zkonstruoval jako první v roce 1745 pianoforte se skříní na výšku a pojmenoval ho „pyramida“, později se vžil název žirafový klavír. Tím dal základ dnešním pianinům.³⁵

Spíše pro svou zvláštnost byly známé také smyčcové klavíry, pod jejichž strunami se nacházely kovové kotoučky potažené papírem a při hře se jimi otáčelo prostřednictvím šlapky. Z dalších neobvyklých nástrojů bych uvedla například klávesovou sklennou harmoniku nebo tzv. orfiku, což byla jakási menší verze klavíru, která se při hře nosila zavěšená na rameni.³⁶

Až v 19. století došlo k ustálení klavíru jako klasického nástrojového typu a jeho vylepšování jak jeho technických, tak i zvukových vlastností. Již v roce 1790 byl rozsah klavíru zvýšen na 5 a ½ oktávy a o čtyři roky později na rovných 6 oktáv. Na počátku 19. století byl rozsah opět rozšířen, a to na 7 oktáv.³⁷

Nejvýznamnějším posunem bylo ale objevení tzv. dvojité repetiční mechaniky, která umožňovala rychlé opakování jednoho tónu, aniž by bylo nutné sundat prst z klávesy. Jejím vynálezcem byl francouzský nástrojař Sébastien Erard (1752-1832). Toto zlepšení bylo pro vývoj klavíru zásadní a brzy se začalo používat ve všech klavírnických dílnách.³⁸

Vylepšením prošla také samotná kladívka, jejichž hlavice se začaly potahovat jemnou plstí. Při výrobě strun se upustilo od používání železa a začaly se vyrábět z oceli.³⁹

Dalším posunem ke klavíru dnešní podoby bylo vynalezení železného rámu, na kterém byly struny nataženy. Původní konstrukce byla dřevěná a přestávala stačit nárokům trojího ostružení většiny tónů. Litinový rám natažení strun po třech umožňoval, ale zároveň pak bylo nutné použití větších a těžších kladívek. Ztížením způsobu hry na tento vynález doplatila do té doby oblíbená vídeňská mechanika a na přelomu 19. a 20. století byla její sériová výroba u velkých firem zastavena.⁴⁰

³⁴ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 41.

³⁵ SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 40.

³⁶ Tamtéž, s. 45.

³⁷ Tamtéž, s. 45-46.

³⁸ Tamtéž, s. 46.

³⁹ Tamtéž, s. 48.

⁴⁰ Tamtéž, s. 47.

Jedním z objevů počátku 19. století byla i konstrukce nového typu klavíru, pianina. Skříň pianin je postavená do výšky a jeho kladívka bijí ve směru od hráče. A protože nejdokonalejší pianina byla vyráběna v Paříži, začalo se této mechanice říkat francouzská.⁴¹

Na konci 19. století byl složitý vývoj klavíru u konce. Tvar skříně i typ mechaniky dostaly definitivní podobu, která se osvědčila, a firmy zabývající se výrobou klavírů ji používají dodnes.⁴²

⁴¹ Tamtéž, s. 47.

⁴² SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973, s. 48.

3. Kořeny rodu Petrofů

Historie rodu Petrofů je poměrně bohatá a zajímavá. Již v 2. polovině 18.stol žil v Čechách nejstarší známý a ověřený předek zakladatele továrny Petrofů Martin Pietroff. Podle informací vídeňského Vojenského archivu Rakouska ve Vídni vojín Martin Pietroff sloužící od listopadu 1765 u mladoboleslavské Leib-Compagnie pocházel z Ruska, přesněji ze sibiřského Tomska.⁴³ Podle domácích pramenů se mu novým domovem mělo stát po propuštění z vojenské služby Mšeno u Mělníka, kde se usadil a živil se voskařstvím. Tam se také oženil s Rosalií, dcerou místního punčocháře Felixe Živného, a vychoval dva syny – Josefa Antonína (nar. 2. 12. 1774) a Františka Jiřího (nar. 12. 3. 1784). Cesta k budoucímu zakladateli firmy Petrof vedla přes druhorozeného Františka Jiřího, který se živil ve svém rodišti jako tesař a oženil se s Františkou, která byla dcerou zdejšího pekaře Bohuslava Kozlíka. Stal se otcem pěti dětí, z nichž jeho nejstarší syn Jan Křtitel Petrof, narozený 20. 6. 1806 v č. p. 118, se vyučil truhlářem a svoji živnost provozoval nejdříve v Kuklenách (č. p. 6) a později přímo v centru Hradce Králové na Velkém náměstí, č. p. 61, kde si zřídil dílnu. O jeho osobě ale více nevíme, protože veškeré matriky i městské knihy byly zničeny při mšenském požáru. Podstatné je ale to, že vychoval celkem osm dětí, z nichž druhorozeným byl Antonín Petrof, zakladatel slavného rodinného podniku na výrobu pian.⁴⁴

⁴³ Státní oblastní archiv Zámorsk, Podnikový archiv s. p. Petrof (1940-1990), inv. č. 27, kart. 8, dopis Vojenského archivu Rakouska Dimitriji Petrofovi z 9. 10. 1984.

⁴⁴ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 46-47.

4. První generace – Antonín Petrof a manželka Marie – vznik rodinné tradice ve výrobě klavírů

Antonín Petrof přišel na svět 15. 8. 1839 v Kuklenách č. p. 118 a stejně jako jeho otec se učil truhlářem, a to přímo v otcově dílně v Hradci Králové v Rokytanské ulici č. p. 61, která se nacházela za kostelem svatého Ducha.⁴⁵ Zde se prý v roce 1848 scházeli sousedé z okolí a diskutovali o událostech tohoto roku.⁴⁶

V Antonínově vysvědčení ze dne 12. 2. 1856 je psáno, že „*Petrof Anton učedník počestného cechu truhlářského do nařízených nedělních opakovacích hodin prostř. pilně chodil, v mravech se dobře zachoval, a předepsaným předmětům se takto naučil: ... Tento učedník zasluhuje tedy první klas (známku) z prospěchu.*“⁴⁷

V jeho rozhodnutí rozšířit své znalosti o stavitelství pian možná sehrála roli i náhoda. Údajně si šel k řediteli kůru prohlédnout kusy starého nábytku, které dostal za úkol opravit, když jeho pozornost upoutal klavír. Tento moderní nástroj ho velmi zaujal, a tak se začal vyptávat na různé aspekty týkající se této novinky. Zároveň si asi také uvědomil, že by se mohlo jednat o dobře prodejný artikl, protože se klavíry ve vyšších společenských vrstvách stávaly módní záležitostí a jejich rozšíření bránila hlavně obtížná dostupnost. V té době totiž v Čechách neexistoval ani jeden výrobce klavírů a jejich doprava z Vídně byla značně problematická, protože možnosti využití železniční dopravy byly omezené a dovoz koňskými povozy byl jak časově, tak finančně náročný.

Další, avšak o něco méně atraktivní možnost je ta, že Antonín Petrof pouze využil shody okolností, když zjistil, že jeho strýc ze strany matky, vídeňský Čech Jan Heitzmann, vlastní ve Vídni maličkou továrnu na klavíry, a chtěl si prostě jen rozšířit obzor.⁴⁸

Jisté je to, že se Antonín rozhodl této příležitosti využít a požádal strýce o možnost nastoupit do jeho podniku jako učedník. I rodiče s tímto návrhem souhlasili a po jejich přímlově Heitzmann nového učně přijal.

Antonín tak v roce 1857 nastoupil cestu na zkušenu, stejně tak jako později, i když třeba za odlišných podmínek, ale ve stejném duchu, mnoho jeho potomků. Získání potřebných znalostí a dovedností ke stavbě klavírů nebylo vůbec jednoduché. Ve všech tehdejších klavírnických firmách totiž učednictví znamenalo specializaci pouze na jednu část z celého

⁴⁵ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 16.

⁴⁶ GOTVALD, Jos.: Antonín Petrof. In *Královéhradecko, 1926 – 27*, r. 4, č. 1, s. 15.

⁴⁷ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv.č. 2, kart. 1, vysvědčení z Hlavní školy v Hradci Králové z 12. 2. 1856.

⁴⁸ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

procesu výroby, jíž se pak tovaryši většinou věnovali do konce svého života. Díky tomuto systému pak bylo prakticky nemožné najít někoho, kdo by byl např. odborníkem přes výrobu mechanik, ale zároveň by měl potuchy o problematice výběru, výroby a kompletace rezonančních desek, nemluvě pak o potřebách intonace a ladění. Antonín Petrof byl ale rozhodnut, že si osvojí kompletní výrobu nástroje, a proto musel postupně projít všemi obory klavírnictví a celý postup se co nejpřesněji naučit. Toto učednické období trvalo čtyři roky a na jeho konci byl strýcem uznán „za dovedného, zručného a na slovo vzatého stavitele a ladiče pian“.⁴⁹

S novým výučním listem ze strýcovy továrny odešel a na následující tři roky se nechal zaměstnat jako tovaryš v klavírnické firmě Ehrbar a poté u firmy Schweighofer, aby si našetřil peníze potřebné ke koupi odborného nářadí. S jeho prací byli zřejmě spokojeni, protože „tam nabízeli mu pěkné vedoucí postavení poznavše jeho zdatnost, než mladý Petrof šel za svým cílem“.⁵⁰

Antonín tedy tuto nabídku odmítl a po sedmiletém učení se vrátil domů. Po svém návratu do Hradce Králové v roce 1864 přeměnil otcovu truhlářskou dílnu na výrobní pian a klavírů a ihned se pustil do stavby prvního nástroje, při níž mu pomáhal i otec se třemi dělníky a jedním učněm.⁵¹ Po několikaměsíční práci tak spatřil světlo světa první koncertní klavír značky Petrof. Nástroj byl opatřený tzv. vídeňskou mechanikou a jeho majitelem se stal o rok později hradecký měšťan a mistr řeznický Josef Petříček.⁵² Antonína tento první úspěch jistě povzbudil a během příštích čtyř měsíců vyrobil s pomocí dvou dělníků další tři nástroje, z nichž jeden byl prodán opět do Hradce a dva do Prahy.⁵³ 25. 2. téhož roku se Antonínu Petrofovi podařilo získat živnostenské oprávnění, které platilo až do roku 1932, a Antonín se tak i úředně stal klavírnickým mistrem.⁵⁴

Na začátek jeho podnikání měla neblahý vliv politická situace – po vzrůstajícím napětí mezi Rakouskem a Pruskem došlo v roce 1866 ke střetu těchto států u Hradce Králové. Na firmu Antonína Petrofa měla tato událost nepříjemný dopad, protože město bylo na čas uzavřeno a do firmy nemohly přicházet součástky potřebné k výrobě, které byly většinou objednávány z Vídně, takže výroba musela být na krátký čas přerušena. Druhým a závažnějším důsledkem prusko-rakouské války bylo zavlečení cholery do města. A právě na

⁴⁹ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 16.

⁵² Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ SEJKORA, Václav. *Historie firmy Petrof*. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 182.

poválečnou epidemií cholery předčasně (v šedesáti letech) zemřel Jan Petrof. Antonín se tak stává jediným majitelem firmy a plně se ujímá jejího vedení. Kromě toho se také po smrti otce musel postarat o svou matku a sourozence. I přes tyto potíže ale klavíry značky Petrof „*dík zručnosti, důkladnosti a solidnosti stavby*“⁵⁵ pomalu dobývaly trh a šly dobře na odbyt.

V roce 1869 se Antonín oženil s dcerou zámožného královéhradeckého koželuha Marií Götzovou, která mu byla důležitou oporou nejen v rodině, ale později i při vedení podniku, ve kterém se uplatnila jako prokuristka a zástupkyně Antonína v době jeho nepřítomnosti. Z tohoto manželství postupně vzešlo šest dětí, tři synové a tři dcery, čímž bylo bohatě zajištěno pokračování rodinné firmy. Díky Mariinu věnu bylo také možné uvažovat o rozšíření podniku. Tento krok byl nevyhnutelný, protože Antonín spolu s rostoucí poptávkou cítil potřebu sám vyrábět veškeré součástky a polotovary, jejichž dovoz z Vídně či jiných firem způsoboval zdržení. Tím by mohl zlevnit výrobu a stát se více soběstačným. Nejdříve chtěl zakoupit objekty v sousedství původní dílny na Starém Městě, ale kvůli jejich vysoké ceně od této myšlenky nakonec odstoupil a začal hledat jiné řešení. Tím se stala koupě nových prostor v bývalém zájezdním hostinci Na Brně za hradbami královéhradecké pevnosti od pana Lhotského, který spolu s rodinou Antonína Petrofa tento objekt obýval až do své smrti. Antonín tedy přesunul výrobu na Nový Hradec Králové k formanské cestě do Brna, kde byla cena pozemků podstatně nižší a navíc zde byla i perspektiva dalšího rozšiřování podniku stavbou nových budov. Samotný hostinec přesunul do protější kovárny.⁵⁶ V obchodních kruzích se prý uvažovalo o stavbě železnice, a i když se od této myšlenky upustilo, bylo zde stále mnoho důvodů, pro které bylo přestěhování významným krokem vpřed.

Výroba klavírů a nově i harmonií zde byla zahájena v roce 1874 a podílelo se na ní také šest stálých zaměstnanců.⁵⁷ V tomto roce se také manželům Petrofovým narodil první syn Jan, který se později stal otcovým pokračovatelem.⁵⁸

Antonín si byl moc dobře vědom toho, že je potřeba udržovat krok se světovou konkurencí, a proto se po celý život snažil o zavádění veškerých nových dostupných technologií do svého podniku. V roce 1875 opustil své tradiční vídeňské vzory a začal se sériovou výrobou klavírů s tzv. dvojrepetiční mechanikou, kterou sám vyvinul podle vzoru anglického.⁵⁹ Tím o několik desetiletí předběhl své vídeňské konkurenty. O rok později byl do

⁵⁵ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁵⁶ GOTVALD, Jos. Antonín Petrof. In *Královéhradecko*, 1926 – 27, č. 1, s. 15.

⁵⁷ ŠIMŮNEK, Marek. S Petrofem od kolébky. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 5, s. 52.

⁵⁸ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁵⁹ MACLOVÁ, Anna. Petrofu je 125 let. In *Pochodeň*, 1. 6. 1989, č. 127, s. 3.

výroby zapojen parní stroj, a podnik byl proto označován jako „parostrojní továrna“.⁶⁰ Tento krok měl také zabránit vzniku požáru a umožnil nahrazení svíček a petrolejových lamp elektrickým osvětlením. Další významná výrobní změna nastala v roce 1878, kdy byla zavedena poprvé v Rakousku-Uhersku konstrukce klavírů s plnopancéřovými litinovými rámy, které umožňovaly lepší napnutí strun i kvalitu zvuku nástroje. Jejich dodávky byly zajištěny slévárnou Josef Pokert a synové ve Skuhrově nad Bělou (okres Rychnov nad Kněžnou).⁶¹

V roce 1880 byla firma zapsána v obchodním rejstříku a svůj sortiment rozšířila o výrobu pianin. O rok později začala s výrobou vlastních klávesnic a v roce 1883 i s konstrukcí mechanik, čímž se stala nezávislou na kvalitě, ceně a termínech jiných dodavatelů. Firma pak byla nejen soběstačná, ale mohla si také dovolit prodej součástí jiným výrobcům klávesových nástrojů.⁶²

Svůj odborný rozhled si Antonín Petrof rozšiřoval při svých zahraničních cestách, které mu zároveň sloužily i při navazování nových obchodních styků a hledání dalších odbytišť pro své výrobky.

Spolu s rozšiřováním výroby docházelo k větší spotřebě dřeva, a proto byla v roce 1884 postavena vlastní pila. Během několika dalších se firma začala potýkat i s nedostatkem prostoru pro výrobu a v roce 1890 zahájila stavbu nové třípatrové tovární budovy, která měla umožnit další rozvoj výroby a jejích metod.⁶³

Ještě více závod vzkvétal po účasti na Zemské jubilejní výstavě v Praze roku 1891. Zde byla poprvé vystavena pianina, která se ihned setkala s velkým uznáním.⁶⁴

O klavíry Antonína Petrofa již nejevily zájem pouze místní hudební domácnosti, školy, divadla a koncertní sály. Jeho práce stávala žádanou i v zahraničí, proto v roce 1894 zahájil vývoz do ciziny. Nejdříve klavíry putovaly do Saska, ale díky prezentaci nástrojů na mnoha zahraničních výstavách (např. Londýn, Paříž, Brusel, Bělehrad, Petrohrad) rychle přibývali další zájemci. Následující rok otevírá firma Petrof pobočku se třiceti zaměstnanci v uherském Temešváru a zároveň sklad výrobků a hlavní prodejnu na Parkringu 18 ve Vídni.

⁶⁰ Státní oblastní archiv Zámbrsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁶¹ SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 181.

⁶² Státní oblastní archiv Zámbrsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁶³ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 17.

⁶⁴ GOTVALD, Jos. Antonín Petrof. In *Královehradecko*, 1926 – 27, č. 1, s. 15.

Zároveň kvůli nedostatku prostor kupuje několik malých výroben nástrojů, např. A. Lhoty v Hradci Králové a J. Kalase v Litomyšli.⁶⁵

I přes velkou snahu se Petrofovým nepodařilo úplně zabránit požárům, které sice výrobu vždy zpomalily, ale nikdy nemusela být úplně zastavena. První požár nastal v roce 1895 a rozsah škod není znám.⁶⁶ Podruhé u Petrofů hořelo o šest let později a víme, že byla zničena značná část jižního křídla, ve kterém se nacházely kotelna, strojovna a sušárna. Díky tomu, že oheň nezasáhl část s dílnami a skladem, výroba nijak neutrpěla a mohla pokračovat bez přerušení.⁶⁷

Požáry se nevyhýbaly ani rodinným vilám příslušníků rodu Petrofů, které byly budovány na počátku 20. století u frekventované silnice. Jedna z nich, navržená přímo pro Antonína Petrofa zednickým mistrem Karlem Kollmanem a postavená v roce 1910, vyhořela v roce 1922 a poté byla přestavěna.⁶⁸

Na zemské výstavě v Grazu se měl s Petrofovými nástroji seznámit i sám panovník⁶⁹ a Antonín Petrof pak zanedlouho pro svou továrnu „Antonín Petrof Fortepiano-Fabrikation“ obdržel titul c.k. dvorního továrníka.⁷⁰ Tím se mu definitivně podařilo proniknout do podvědomí široké veřejnosti a prokázat, že kvalita jeho nástrojů je jak kvalitou provedení, tak zvukovými vlastnostmi srovnatelná s ostatními světovými výrobci klavírů.

⁶⁵ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 17.

⁶⁶ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 18.

⁶⁷ GOTVALD, Jos. Antonín Petrof. In *Královehradecko*, 1926 – 27, č. 1, s. 15.

⁶⁸ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁶⁹ ŠIMŮNEK, Marek. S Petrofem od kolébky. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 5, s. 52.

⁷⁰ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

5. Druhá generace – Jan, Antonín ml. a Vladimír Petrofové – rozvoj firmy mezi dvěma válkami

Antonín Petrof se na počátku 20. století stal synomem pro úspěšného podnikatele, který přísně dohlíží na kvalitu svých výrobků a zároveň se snaží ve výrobě maximálně využít technický pokrok. Dále také skupoval jiné firmy, včetně té strýcovy vídeňské, ve které se sám naučil klavírnickému řemeslu.

Zároveň si byl dobře vědom skutečnosti, že jeho firma bude potřebovat nástupce, kteří by pokračovali v rozvoji a zajistili budoucnost firmy. Proto už od malička své tři syny, Jana (8. 10. 1874), Antonína (22. 7. 1881) a Vladimíra (1. 12. 1888), zasvěcoval do výrobních postupů. Tak vznikala slavná druhá generace Petrofů, za jejíhož působení dosáhla firma největších úspěchů.⁷¹

Antonín Petrof věděl, že pro další rozvoj firmy je nezbytné, aby jeho synové dobře rozuměli klavírnickému řemeslu, ale zároveň byli dobrými obchodníky. Způsob jejich výchovy bych ráda demonstrovala na prostředním synovi Antonínovi, o jehož vzdělávacím procesu máme nejvíce informací.

Již od útlého mládí se Antonín Petrof ml. pohyboval v továrních dílnách a během prázdnin při studiu královéhradecké obchodní akademie se jako pomocník seznamoval s postupem výroby. Po ukončení tříletého studia nastoupil jako učedník do závodu svého otce a své začátky popisuje takto: *„Začal jsem jako každý učedník zametáním a úklidem pracoviště, snášením výrobního materiálu, snášením přesnídávek, svačín. V prvním roce jsem prodělával sušení a přiřezávání dřeva, truhlářské práce související se stavbou klavírových a pianinových koster (barašů), výrobu skříní a jejich opracování a leštění, výrobu klavírových lyr, pedálů, pultů, noh apod. Pracovní doba byla tehdy od 6.30 do 18 hod. s jednohodinovou přestávkou na oběd a dvěma patnáctiminutovými přestávkami na posnídávku a svačinu. V sobotu byla v 16 hodin výplata. Musel jsem však mít již před zahájením práce v dílně vytopeno a ohřátý kliš, aby se mohlo hned začít s klížením. Protože jsem se již od útlého mládí pohyboval stále v dílnách a zvláště po čas studijní jsem se po celé prázdniny zaměstnával v mnoha oborech nebo vypomáhal, byl mně postup výroby již znám. Proto jsem mohl v druhém učebním roce přestoupit do vlastní klavírové techniky. Důkladně jsem prodělal velmi důležitou výrobu ozvučných desek, přizpůsobení a upevnění litinových rámu v poměru k tlaku strun a strunových kobylek a můstků na ozvučné desce, zhotovení klávesnic a mechanik,*

⁷¹ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 18.

opřádání strun. Pak jsem postoupil do poslední fáze našeho oboru, tj. k montáži mechanik a klávesnic, uvedení v soulad všech těchto jemných součástí tak, aby nastal správný úder a repetice. Tento obor byl u nás složitější tím, že jsme vyráběli koncertní klavíry s anglickou a vídeňskou mechanikou a také pianina. Nyní nastal poslední úsek naší výroby, tj. ladění, intonování a mimoto mne otec přibíral ke konstruování nových modelů. V červnu 1899 jsem od obecního úřadu v Novém Hradci Králové dostal tovaryšskou knížku.“⁷²

To ale Antonínu Petrofovi st. nestačilo a přál si, aby i jeho syn, stejně jako kdysi on sám, odjel získávat nové zkušenosti do zahraničí. A tak Antonín mladší odjel do Londýna, který už v této době předčil ve vývoji oboru Vídeň. Zde pracuje jako ladič ve skladu klavírů Romana Basche a má možnost poznat stavební konstrukce klavírů z celého světa. Odměnou za tuto práci mu bylo ubytování, strava a šest šilinků týdně. Již za čtvrt roku se Antonín zlepšil v angličtině natolik, že si mohl přivydělávat opravami klavírů po celém Londýně za mzdu libra, později dvě libry týdně. Tři roky, které v Londýně strávil, popisuje Antonín jako jedno z nejkrásnějších období ve svém životě.⁷³

Oba Antonínovi bratři, starší Jan a mladší Vladimír, taktéž sbírali zkušenosti prací v zahraničí, a to v Petrohradě, Londýně a Vídni.⁷⁴

V roce 1908 už byli všichni tři synové zpět v Hradci Králové a Antonín Petrof st. se rozhodl, že již nasbírali dostatek zkušeností, aby se mohli oficiálně podílet na vedení firmy. Proto 16. 3. 1908 dochází k vytvoření nové veřejně obchodní společnosti Ant. Petrof – Továrna na piana, jejímiž společníky byli Antonín Petrof st., Jan Petrof ml. a Antonín Petrof ml. Nejmladší Vladimír přistoupil až 16. 6. 1914, účetnictví stále vykonávala Marie Petrofová.

V tomto období si firma Petrof pomalu, ale jistě získávala své příznivce po celé Evropě. Nástroje této značky si oblíbil i jeden z největších skladatelů této doby Gustav Mahler. Ten podle dobového tisku zaslal Antonínu Petrofovi svou fotografii s vlastnoručním textem, na které stálo: „*Prominentní firmě Petrofově v Hradci Králové v obdivu jejich excellentních křidel!*“⁷⁵

V letech 1910 – 1911 došlo k dohodě mezi Antonínem Petrofem a panem Veselým, který chtěl založit Aviatickou školu na vojenském cvičišti za továrnou Petrof. Tehdy byla letadla převážně dřevěná a docházelo k rychlému opotřebení jejich součástí, které musely

⁷² SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 182.

⁷³ Tamtéž, s. 182.

⁷⁴ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 18.

⁷⁵ [?]. Chvalně známá továrna na piana, pianina na harmonia Ant. Petrof v Hradci Králové. In *Náchodské listy*, 8. 10. 1937, s. 4.

být dováženy z Německa. Dohodou se Antonín Petrof zavázal k výrobě náhradních dílů a jejich dodání na letiště, ovšem pod podmínkou, že městská rada postaví hangáry. O rok později přišel s podobným nápadem i aviatik Barthel, který měl v plánu po dohodě s Antonínem Petrofem i výrobu dřevěných trupů. Barthel byl však brzy odhalen jako podvodník a z těchto plánů tedy sešlo.⁷⁶

V roce 1914 společnost slavila padesátileté výročí zahájení výroby a při této příležitosti byl vyroben jubilejní třicetitisící nástroj, který putoval prostřednictvím zámku Konopiště do rukou následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Esté.⁷⁷ Děkovný dopis, který byl poté Antonínu Petrofovi zaslán, je datován k 26. 5. 1914, tedy měsíc před sarajevským atentátem a zní takto: „*Vaše blahorodí, velice jsem se podivil, že Vám nebylo posud vyznání Jejich Výsosti tlumočeno. Přejímám rád tento úkol. S došlým pianinem jest Nejvyšší Vrchnost velmi spokojena. S jakousi obavou jsem sám čekal na úsudek. Ne snad proto, že bych pochyboval o zdatnosti Vaší firmy, nýbrž proto, poněvadž vím, kterak pan arcivévoda i paní vévodkyně dovedou bystrým okem postřehnouti vady i přednosti. Ku své nemalé radosti mohu ovšem opakovati, že Vysoká Vrchnost jest nadmíru s Vaší dodávkou spokojena a neskrblí ani před hosty uznáním. Jsem zmocněn vysloviti Vám Jejich Výsosti srdečný dik. S výrazem dokonalé úcty zůstávám cele oddaný dr. Stanovský, vychovatel a domácí duchovní, zámek Konopiště.*“⁷⁸

První světová válka, která vypukla zanedlouho poté, výrazně ovlivnila rozvoj firmy, která byla v rukou čtyř Petrofů. Dva starší synové byli odvedeni. Jan musel narukovat jako hlídač zajatců broumovského koncentračního tábora, Antonín byl odveden do srbských, ruských a italských zákopů.⁷⁹ Před začátkem války firma zaměstnávala 250 dělníků, tento počet se během války snížil téměř o dvě třetiny.⁸⁰

Rok 1915 byl pro společnost Antonína Petrofa velmi nešťastným. V důsledku války docházelo ke snižování výroby nástrojů a povinně se začaly vyrábět muniční bedničky určené pro armádu.⁸¹

Mnohem větší ztrátou byla ovšem pro firmu smrt jejího zakladatele Antonína Petrofa dne 7. 9. 1915. Dožil se tedy 76 let a podle výpisu z matriky bylo příčinou skonu zkornatění

⁷⁶ DOUBEK, Zdeněk. Antonín Petrof a něco z historie jeho továrny od založení do roku 1925. In *Hradecké noviny*, 21. 1. 1994, č. 17, s. 9.

⁷⁷ Státní oblastní archiv Zámbrsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁷⁸ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 68, kniha č. 1, Kniha odporoučení.

⁷⁹ ŠIMŮNEK, Marek. S Petrofem od klébky. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 5, s. 53.

⁸⁰ Státní oblastní archiv Zámbrsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁸¹ SUCHÁNEK, Miroslav. Hudba sfér. In *Technický týdeník*, 1988, č. 52, s. 6.

cév.⁸² O pouhé tři měsíce později svého muže následovala Marie Petrofová, která kromě zaměstnání ve firmě byla členkou i mnoha dobročinných spolků.⁸³

Po smrti Antonína Petrofa st. se musel vedení podniku ujmout nejmladší syn Vladimír. V době nástupu na místo svého otce mu bylo 26 let a stál před problémem, jak udržet továrnu do skončení války alespoň v částečném provozu, aby mohla navázat na předválečné období rozvoje a nadále prosperovat. O tom, že jeho situace nebyla lehká, svědčí i dopis, který poslal 5. 6. 1917 vídeňskému řediteli kanceláří Josefu Ludrovi: „*Velevážený pane řediteli! V majetku vašeho ct. dopisu ze dne 29. m. m. zaslali jsme vám v sobotu veškeré doklady, které jste si k odpovědi pro berní úřad přál. Bernímu úřadu jsem sám nic nepředkládal, dostali pouze to, co jste jim s bratrem Jeníkem, při Vaší poslední návštěvě v Hradci, dali. Zase mně s továrny odvedli 6 lidí. Je to čím dál smutnější. Již je potřeba, aby byl konec. Srdečně Vás zdraví a milostivé paní ruku líbá Vlad. Petrof.*“⁸⁴

Po skončení války a návratu dvou starších synů Antonína Petrofa i většiny zaměstnanců nastávají dobré podmínky jak pro rozvoj samotného podniku, tak i pro rozšiřování zahraniční klientely.⁸⁵

Hlavním ředitelem závodu se stal Jan Petrof, Antonín se zhostil úlohy obchodního ředitele a Vladimír měl na starost technický úsek. Díky tomuto rozdělení a zkušenostem, které sourozenci měli, došlo brzy k navázání na předválečnou výrobu a pokračování v odkazu, který jim zanechal jejich otec. Jedním z hlavních cílů také bylo oživení předválečných obchodních styků. To se z větší části podařilo a nástroje Petrof byly vyváženy jak do evropských států (Anglie, Holandsko, Belgie, severské země), tak i do Ameriky, Turecka, Tunisu, Indie, Egypta, Japonska, Číny a Austrálie.⁸⁶ Firma tak rychle nabrala druhý dech a ve srovnání s evropskou konkurencí se po válce rychleji vzchopila. Právě v meziválečném období dosahuje vrcholu v evropské klavírní výrobě.

I v soukromém životě se sourozencům Petrofovým dařilo dobře. Jan Petrof byl již několik let ženatý s Elou Markovou a v letech 1910-1911 se jim narodili dva synové. Antonín Petrof ml. si vzal Marii Patzákovou, s níž postupně zplodil tři děti. Mariina sestra Irena Patzáková se pak stala ženou Vladimíra a v roce 1917 se jim narodil syn Eugen.⁸⁷

⁸² Státní oblastní archiv Zámrsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Výpis z matriky.

⁸³ SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 182.

⁸⁴ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 19, kar. 1, dopis Jana Petrofa Josefu Ludrovi z 5. 6. 1917.

⁸⁵ Státní oblastní archiv Zámrsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Státní oblastní archiv Zámrsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Výpis z matriky.

Důležitým faktorem, který významně ovlivňoval další rozvoj továrny, bylo začleňování nových technologických postupů do procesu výroby a rozšiřování sortimentu nástrojů. A právě nyní mají sourozenci Petrofové největší šanci k zúročení poznatků, které nashromáždili při zahraničních pobytech. Kvůli udržení tempa se zahraniční konkurencí neváhají s rozsáhlými investicemi do nových prostor, přístrojů a výrobních licencí.

V roce 1919 byla dokončena stavba nové sušárny na dřevo. Tento krok umožnil nejen významné urychlení samotného procesu výroby, ale došlo i k celkovému zvětšení výrobní kapacity továrny. Firma také investovala významné částky do nákupu licencí k výrobě některých součástí nástrojů, a později také do výroby elektropneumatických pian a klavírů.⁸⁸

Produkce továrny za vedení druhé generace Petrofů ve 20. letech podstatně vzrostla, o čemž svědčí i fakt, že jen v rozmezí let 1921 – 1925 zde bylo vyrobeno přes 4000 nástrojů.⁸⁹ Tím se samozřejmě zvýšily i nároky na prostor, a tak byla během let 1925-1927 vystavěna další pětipodlažní tovární budova, v jejímž přízemí se nacházela moderní strojovna a v podkroví skladiště a sušárna. I díky těmto podmínkám mohl rozvoj závodu v roce 1929 dosáhnout svého prvního kulminačního bodu, kdy v něm bylo zaměstnáno 355 dělníků a roční výrobní kapacita přesáhla 2000 kusů.⁹⁰ O rok dříve došlo navíc k vybudování filiálky v Žilině, která měla posílit obchodování se Slovenskem, a hlavně k otevření pobočky v Londýně společně se známou americkou firmou Steinway.⁹¹

Ráda bych se také zmínila o netradičních nástrojích a patentech, které ve firmě vznikly. Byly to například přenosná harmonia pro africké misionáře, patenty na příklopné elektrické lampy (1926), nosné rámy na piana (1929), železné kostry pro piana (1930), pojízdná kolečka pro nábytek (1931), osvětlovací zařízení pro piana (1932), notové desky pro klavír (1933), elektrická reprodukce zvuku (1934) a mnoho dalších. Firma nabízela orchestrální, koncertní, salonní, kabinetní i budoární klavíry v mnoha stylech. Velké oblibě se těšily hlavně styly Biedermaier, Ludvík XVI., Chippendal, baroko, anglické baroko, rokoko, sheraton a Marie Terezie, dále pak florentinský styl, později byly žádané i nástroje se zabudovanými skříňkami pro hudebniny v provedení psacího stolu.⁹²

Za velmi zajímavý projekt z tohoto období považuji také patentovaný vynález architekta a sochaře Zdeňka Pešánka (1896-1965), tzv. barevný klavír neboli spektrofon.⁹³ Jeho tvůrce se dlouhodobě zajímal o výtvarnou kinetiku, čehož také využil při tvorbě tohoto

⁸⁸ Státní oblastní archiv Zámrsrk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁸⁹ PAVLÍK, Jiří. *Firma Antonín Petrof*. (Diplomová práce) Praha, 1998, s. 37.

⁹⁰ Státní oblastní archiv Zámrsrk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁹¹ PAVLÍK, Jiří. *Firma Antonín Petrof*. (Diplomová práce) Praha, 1998, s. 37.

⁹² ŠIMŮNEK, Marek. S Petrofem od kolébky. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 6, s. 52.

⁹³ MENŠÍK, Ondřej. Zdeněk Pešánek - kinetizmus a světelná kinetika. (Diplomová práce) Brno, 2006, s. 51-52.

zvláštního nástroje. Jeho klaviatura byla spojena elektrickými kontakty se světelnými zdroji, které byly rozmístěny po okolí za clonami s výřezy. Tak bylo možné provozovat tzv. barevnou hudbu, a to buď zcela samostatně, nebo jako doplněk k promítání filmu. Pešánek se tak pokusil navázat na myšlenku jezuity Castela, který se na počátku 18. století pokusil dosáhnout podobného efektu, když dotekem kláves zvedal svíčku za barevné sklíčko. Antonín Petrof nabídl finanční zajištění tohoto ojedinělého projektu. Pešánkův barevný klavír byl poprvé veřejně představen na veřejném koncertě 13. 4. 1928 ve Smetanově síni Obecního domu, kde na něj skladatel Erwin Schulhoff interpretoval skladby Alexandra Skrjabin. Sám Pešánek o svém uměleckém záměru prozradil, že jeho cílem bylo vytvoření „*jakéhosi ohňostroje, pevně organisovaného a ovládatelného. Ohňostroj sám je vlastně jakousi tureckou muzikou, kde vše se děje bez pevného regulativu, v naprosté anarchii a bez řádu. V turecké kapele si hraje každý, jak chce. V ohňostroji vyletuje každé světlo náhodně. Chtěl jsem klavírem provést rytmus ohňostroje...*“⁹⁴ Tehdejší kritika ale nástroj odmítla a myšlenka propojení hudby s výtvarnou plastičností upadla v zapomnění.

Další novátorskou myšlenkou využívající technického pokroku byla konstrukce tzv. elektroakustického klavíru, který byl vyráběn počátkem 30. let v německé licenci Neo-Bechstein. Patent na tento vynález vlastnil tajný rada a nositel Nobelovy ceny, prof. Walther Hermann Nerst. Základní prvek tradičního klavíru, rezonační deska, byl nahrazen elektrickým zařízením. Zvuky strun byly snímány sadou mikrofonů a dále přenášeny pomocí zesilovače a amplionu, resp. radioaparátu. Výsledkem bylo až třikrát delší znění tónu, jeho větší síla a možnost kontroly jeho intenzity zesílením či zeslabením. Také bylo možné vybrat si zvuk piana, varhan, harmonia nebo spinetu. Ani tento experiment se však nesetkal s pozitivními ohlasy a po zhotovení několika desítek kusů bylo od výroby elektroakustických klavírů upuštěno.⁹⁵ Jeden z exemplářů je vystaven v Českém muzeu hudby v Praze.

I když tyto experimenty nezaznamenaly v době svého vzniku úspěch, myslím si, že vypovídají o možnostech technického i uměleckého rozvoje meziválečné doby.

O příčinách úspěchu rozvoje podniku, vztazích se zaměstnanci a přístupu k zákazníkům se Antonín Petrof později ve 40. letech vyjádřil takto: „*Naše cesty byly společné. Pokud jde o mně, tu když jsem vystudoval obchodní akademii, řekl jsem si: „Chci-li umět dělat piana, musím to umět dělat pořádně.“ Přicházel jsem první do továrny a odcházel poslední, takže stavbu pian, a to nejen pokud jde o konstrukci, nýbrž i o tónové vlastnosti a jiné požadavky jsem suverénně ovládl. Všichni tři bratři klademe váhu na to, abychom měli*

⁹⁴[?]. Pešánkův barevný klavír. In *Pestrý týden*, 14. 4. 1928, č. 15, s. 2.

⁹⁵ ŠIMŮNEK, Marek. S Petrofem od kolébky. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 6, s. 52.

dobrý poměr k práci, a abychom udržovali úzkou pracovní pospolitost. Cítíme se s našimi spolupracovníky jako jedna rodina. Tatínek nám to vždy kladl na srdce. Snažíme se, aby jejich děti mohly studovat. Také naše maminka nezůstávala mimo úzký vztah k továrně. Byla kmotrou dětem našich spolupracovníků, které obdržely dárky do vínku. Také dnes jsme první a poslední v továrně, ačkoliv bratru Janovi je již přes 60 let a já mám již šedesátku rovněž za sebou. Když tvoříme nový typ, sami si jej řemeslně provedeme. Řídíme osobně všechny fáze výroby, a to od stavby kostry, resonanční desky až po sesazení mechanismu, ladění a intonaci. Máme také řadu patentů o konstrukcích pian. Naší podnikatelskou zásadou je: nejen solidní stavba, vynikající tónové vlastnosti a prvotřídní materiál, ale též obslužení, záruku a další péči o výrobky po jejich vyjití z továrny. Máme zákazníka v patrnosti ještě po mnoha letech. To je to hlavní, co nás uvedlo nejen v našich poměrech, ale i ve světě.“⁹⁶

A přesně tyto vlastnosti, o kterých se Antonín Petrof zmiňuje, se snažili představitelé druhé generace Petrofů vštěpovat svým synům. Ti byli od malička vedeni k tomuto povolání a trávili mnoho času v továrně. Rok 1927 se pak stal počátkem profesní přípravy další, tedy třetí, generace Petrofů.

⁹⁶ [?]. Ovoce podnikatelského úsilí čtyř generací. In *Průkopník úspěšného podnikání*, 1942, č. 2, s. 83.

6. Třetí generace – Dimitrij, Eduard a Eugen Petrofové – přípravy na převzetí firmy po druhé světové válce

Stejně jako členové druhé generace Petrofů a jejich otec Antonín, i budoucí třetí generace musela podstoupit již tradiční proces přípravy k vykonávání klavírnického řemesla včetně zahraničních cest za poznáním konkurence. Cílem bylo opět osvojení základních dovedností a postupů při výrobě nástrojů a poté načerpání inspirace v zahraničí.

Roku 1927 nastoupili jako učedníci do továrny Ivan (1910) a Dimitrij (1911), synové Jana, a o tři roky později je následoval Antonínův syn Eduard (1913). Po třech letech byli dva starší bratři vyučeni a po vzoru svých předků se vydali získávat zkušenosti do světa. Většinu ze svého pobytu v zahraničí strávili v Berlíně, kde se nechali zaměstnat u firem Steinberg a Bechstein. Určitý čas pobývali také v Berlíně a Lipsku, kde se setkali i s úspěšným českým továrníkem Tomášem Baťou.⁹⁷

Získávání zkušeností třetí generace se Petrofů se odehrávalo v období světové hospodářské krize, jejíž důsledky dopadly i na domácí ekonomiku a samozřejmě se nevyhnuly ani Petrofům. Již v roce 1930 nastaly problémy s exportem, ale i přesto výroba pokračovala. V roce 1933, kdy domácí hospodářství zaznamenalo největší propad, mírně klesla i produkce klavírů, ale oproti ostatním odvětvím hospodářství nebyl tento pokles nijak drastický. Důvodem jen mírného poklesu byla hlavně velká snaha o uplatnění se na trzích a stálé hledání nových prodejních možností. Vhodným východiskem z krize se také ukázalo rozšiřování sortimentu nabízených nástrojů. Velký podíl na tomto procesu měli bratři Ivan a Dimitrij, jejichž zásluhou továrna mohla začít v roce 1932 s výrobou již zmíněných radioakustických pian Neo – Bechstein.⁹⁸

I přes veškeré snahy o odolávání ekonomickým tlakům vedení firmy v roce 1933 uzavřelo dohodu o tom, že v řízení podniku může zůstat vždy jen jeden ze synů. Na základě této dohody z továrny odchází Ivan, vyplacen musí být Antonín nejmladší (syn Antonína ml., bratr Eduarda) a naopak do dvouletého učení přichází v červnu roku 1936 Vladimírův jediný syn Eugen (1917).⁹⁹

Ivan ze závodu vystoupil až k 1. 7. 1934, po návratu z desetiměsíčního pobytu v Anglii, kde se zdokonaloval v klavírnické praxi. O tom, že byl velmi nadaný a ve svém oboru zdatný svědčí fakt, že se ihned po svém odchodu z firmy Petrof stal společníkem

⁹⁷ Státní oblastní archiv Zámrska, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

⁹⁸ SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 183.

⁹⁹ Státní oblastní archiv Zámrska, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

konkurenční společnosti Bendl a Rusý. 1. 11. téhož roku továrnu opustil i Dimitrij, který nastoupil dvouletou vojenskou službu u 8. dragounského pluku v Pardubicích.¹⁰⁰

Nyní bych ráda zmínila alespoň některé úspěchy, kterých firma Petrof v meziválečném období dosáhla. V tomto období byly klavíry Petrof vyváženy do celého světa a získávaly ocenění jak na výstavách domácích, tak i v zahraničí. Jedním z nejcennějších ocenění na domácí půdě bylo čestné uznání v Jaroměři roku 1926, o rok později pak zlatá medaile na výstavě v Bratislavě.¹⁰¹ V tomto roce se klavíry Petrof dočkaly ocenění v podobě zlatých medailí i na výstavách ve Znojmě¹⁰² a Opavě.¹⁰³ Co do počtu ocenění byly úspěšné i roky následující. Roku 1929 si Petrofové odvezli zlaté medaile z výstav v Litomyšli, Táboře a Bratislavě,¹⁰⁴ v roce následujícím pak z Topolčan, Příbrami, Příboru a Železného Brodu.¹⁰⁵

Ze zahraničních úspěchů bych zdůraznila ocenění Grand Prix z belgického Gentu v roce 1921 nebo Grand Premio z Barcelony v roce 1929. Za největší úspěch je ale považováno ocenění Grand Prix ze Světové výstavy, která se konala v roce 1937 v Paříži.¹⁰⁶ Zde bych si dovolila zmínit ohlasy na československou účast, které jasně vypovídají o duchu doby. „Zahraniční tisk, zvláště německý, píše o našem průmyslu na výstavě v superlativech. Nemáme pomíjet tento fakt bez přemýšlení, protože Němci mají málokdy v úmyslu nás pochváliti. Nyní píší, že Československo na výstavě v Paříži se svými průmyslovými ukázkami vyrovná výstavě německé. Ve skutečnosti však každý návštěvník pozná, že zvláště výstavou těžkého průmyslu jsme v Paříži první. ...Jsme národem velkých hudebníků a vyspělé výroby hudebních nástrojů. To dokazujeme výstavou hudebních nástrojů.“¹⁰⁷

V souvislosti s těmito úspěchy bych se nyní ráda zmínila o osobu Josefa Palackého. Ve vedení firmy totiž od počátku 20. století kromě jména Petrof figuruje právě i jeho jméno. Jeho otec, taktéž Josef Palacký, byl rodově spřízněný s historikem a politikem Františkem a živil se jako traťmistr v Novém Bydžově. Kromě Josefa měl ještě jednoho syna, Františka. Zanedlouho však sourozencům zemřeli otec i matka na tyfus a jejich poručíkem se stal zakladatel továrny Antonín Petrof starší. Synové Palackého se tedy přestěhovali do Hradce Králové, žili s Petrofovými a vyučili se klavírnickému řemeslu. Do továrny Petrof nastoupil

¹⁰⁰ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

¹⁰¹ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 108, krab. 2, medaile z Bratislavy, 1927.

¹⁰² Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 109, krab. 2, medaile ze Znojma, 1927.

¹⁰³ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 110, krab. 2, medaile z Opavy, 1927.

¹⁰⁴ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 111-113. krab. 2, medaile z Litomyšle, Tábora a Bratislavy, 1929.

¹⁰⁵ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 114-117. krab. 2, medaile z Topolčan, Příbrami, Příboru a Železného Brodu, 1930.

¹⁰⁶ [?]. Ovoce podnikatelského úsilí čtyř generací. In *Průkopník úspěšného podnikání*, 1942, č. 2, s. 82.

¹⁰⁷ SOUMAR, B. Československý průmysl na světové výstavě v Paříži. In *Pestrý týden*, 28. 8. 1937, č. 35, s. 15.

nejdříve v roce 1883 František a přes pozici truhláře se postupně vypracoval až do oddělení, ve kterém se stavěly koncertní klavíry. Jeho bratr Josef navštěvoval trojtřídku v Malšově Lhotě a v roce 1885 nastoupil do oddělení výroby mechanik. Později získal funkci konstruktéra a po téměř čtyřicetileté praxi u Petrofů dosáhl ve dvacátých letech pozice technického ředitele firmy. A právě Josef Palacký měl velkou zásluhu na mnoha patentech a konstrukcích, které za jeho působení ve firmě vznikly. 10. 8. 1935 se dožil významného jubilea padesátiletého nepřetržitého zaměstnání u firmy Antonín Petrof a k tomuto výročí mu v zastoupení ministra obchodu poblahopřál i prezident Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk, který mu tak zároveň i poděkoval za věrné, pilné a poctivé služby.¹⁰⁸ Práce Josefa Palackého si necenila pouze rodina Petrofů, ale jako odborník byl uznáván po celé republice i v cizině, o čemž svědčí ocenění Diplome de medaille d'or, získané od mezinárodní komise za zásluhy o kvalitní výrobky firmy Petrof.¹⁰⁹ O dalším osudu tohoto zaměstnance se zmíním později.

O oblíbě klavírů značky Petrof v období mezi dvěma světovými válkami svědčí i mnohé reference od známých hudebníků i skladatelů. Z tzv. knihy doporučení se tak dozvídáme, že svůj obdiv Petrofovým klavírům vyjádřil i mladý a talentovaný klavírista Rudolf Firkušný těmito slovy: „*Mohu prohlásiti, že toto křídlo patří k nejlepším, na které jsem při koncertech hrál, a že je jak po zvukové, tak i po technické stránce dokonalé.*“¹¹⁰ Chválou nešetřil ani vynikající houslista a skladatel Jan Kubelík: „*Petrofův klavír je znamenitý výrobek, dobrého zvuku a mechanicky precísní. Mohu potvrditi, že jsem s ním vždy zcela spokojen.*“¹¹¹

Kromě tolik oblíbených klavírů vyráběla firma Petrof samozřejmě i pianina, na jejichž příkladu se pokusím demonstrovat pružnost, se kterou Petrofové reagovali na měnící se požadavky trhu. Ve druhé polovině 30. let se v Evropě začal prosazovat trend zmenšování nástrojů. Proto firma nejdříve zavedla výrobu pianin se zakulacenými rohy a zaznamenala úspěch. Také však docházelo ke snižování výšky pianin, aby se tak docílilo optického zmenšení nástroje. Trhu se přizpůsobuje i konstrukcí nových modelů. Za všechny bych uvedla nové pianino Bijou, neboli model K, zkonstruované na podzim roku 1936 a vysoké pouhých 116 centimetrů. Podle dobových zápisů byla jeho konstrukce „*úplně svérázná a odlišná od všech dosud vyrobených pianin.*“¹¹²

¹⁰⁸ ŠIMŮNEK, Marek. S Petrofem od kolébky. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 6, s. 53.

¹⁰⁹ PAVLÍK, Jiří. *Firma Antonín Petrof*. (Diplomová práce) Praha, 1998, s. 36.

¹¹⁰ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 69, kniha 2, kniha doporučení.

¹¹¹ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 69, kniha 2, kniha doporučení.

¹¹² Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

Velký zájem byl i o harmonia a jazýčkové varhany, které nacházely uplatnění zejména v kostelích a modlitebnách, ale také ve školách a domácnostech. Petrofové byli opět o krok napřed před zahraniční konkurencí, protože od roku 1934 vyráběli moderní tzv. sací harmonia, oproti kterým působil tzv. evropský typ, zastarale.¹¹³

V předvečer druhé světové války měli ve vedení továrny stále hlavní slovo členové druhé generace Petrofů - tedy Jan, Antonín a Vladimír. Jejich nástupci Dimitrij, Eduard a Eugen se ale také aktivně podílejí na jejím chodu. Šanci na úplné převzetí vedení společnosti jim překazí mnichovská dohoda a následné rozpoutání druhé světové války. První velkou ránou bylo obsazení českého pohraničí nacisty. V této době měla firma vybudovanou síť skladů po celé Československé republice, což umožňovalo pohotovější dodání nástroje zákazníkovi. Po obsazení byly tyto sklady zabráný i s velkým množstvím nástrojů a materiálu. Zároveň byly omezeny i přepravní možnosti a firma se potýkala s nedostatkem některých součástí nástrojů. I přes tyto značné komplikace před začátkem druhé světové války odbyt mírně stoupal. Některé zakázky totiž mohly být domluveny v dřívější době a teprve nyní docházelo k jejich uskutečnění. Dalším důvodem mírně zvýšené poptávky byla skutečnost, že Německo vždy představovalo důležité odbytiště, což se nezměnilo ani na počátku války.

V roce 1941 se situace výrazně změnila a docházelo k postupnému omezování výroby nástrojů. Jedním z hlavních důvodů tohoto omezení bylo nucené ministerské nařízení, jež továrny využilo k výrobě muničních bedniček pro německou armádu. Nástroje se sice nepřestaly vyrábět, ale počet hotových kusů strmě klesl. Tyto nástroje byly určeny na export, pro domácí trh bylo možné vyrábět pouze ilegálně. I přesto touto cestou vznikalo za války přibližně třicet nástrojů ročně. Dalším důvodem omezení výroby byl samozřejmě odchod části zaměstnanců na nucené práce do Německa. Proto se dá říci, že po dobu trvání války výrazně převažuje poptávka nad nabídkou.¹¹⁴

Situace výstižně zachycuje korespondence Antonína Petrofa mladšího z veletrhů, kterých se se svými výrobky účastnil. Cituji část dopisu, který zaslal své ženě Marii 7. 9. 1941: „Drazí, na veletrhu je dnes hrozný nával, neb se kupuje všechno, co je jen k dostání. Remek Pražák prodal 5 pianin, klavír III a IV, ale mohl by prodat vše několikrát. ... Náš bývalý ladič v Plzni, Peschka, který je nyní u Schlögla mně sdělil, že po vyhrání války, žádná továrna na piana nebude smět pracovat pián, nýbrž 3 až 5 let musí tyto továrny pracovat

¹¹³ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

¹¹⁴ SUCHÁNEK, Miroslav. Hudba sfér. In *Technický týdeník*, 20. 12. 1988, č. 52, s. 6.

pouze na výstavbě nových domů a bytů.“¹¹⁵ O dva dny později přišla od Antonína naléhavá zpráva. „...pan Remek vás prosí o urychlené dodání dalších pianin, neb mezitím Vám oznámil další prodeje.“¹¹⁶ O tom, že tato situace nevládla pouze na území protektorátu, ale i v Německu, svědčí další úryvek z dopisu Antonína Petrofa ml. svému synovi Antonínovi ze dne 18. 3. 1941: „*Milý Toníku! Jak vidím z tvého dopisu, jsou na veletrhu skoro všechny nástroje prodány. Dalo se to čekat. ...Včera zde byl též pan Krátký z Lipského veletrhu. V Lipsku z našeho fachu nebylo téměř nic k vidění ale ke koupi už teprve nic. Nejlepší pianino co bylo vystavováno na veletrhu v Lipsku, bylo prý naše.*“¹¹⁷

Dalším problémem, se kterým se za války továrna potýkala, byl nedostatek součástek k výrobě. To se netýkalo jen těch součástí, které byly dováženy z Německa, často bylo obtížné i spojení s tuzemskými dodavateli. Tak byla firma nucena přistupovat k řešení neobvyklých problémů s velkou vynalézavostí a především trpělivostí. Tímto způsobem se například díky rodinnému příteli, profesorovi Hugo Hamerskému, podařilo objevit náhradu do té doby používaného a nyní nedostatečného glukozového lepidla. Tou se stalo lepidlo vyrobené z dostupnějších surovin způsobem, o kterém píše Hamerský Dimitrijovi Petrofovi v dopise ze 7. 5. roku 1942: „*Milý Míto, recept je tento: 3 kg plavené křídly se utrou několikrát na mlýnku pro barvy s 1,5 kg vody až vznikne jemná hmota (natřená na sklo bez krupiček). Tato pasta se smíchá a pořádně promíchá s 12 kg křemičitanu sodného (obyčejné vodní sklo) o hustotě 40 Bé. ... Kdyby Vám snad nebylo něco jasné, nebo něco dobře nešlo, tak pro mne vkažte a já rád se na Vás přijedu podívat. Kdyby se lepidlo tak osvědčilo, že byste je vyráběli ve velkém tak doufám, že na mne budeš počítat s nějakým tím podílem. Proto prosím, abys laskavě nedával dělníkům údaje o surovinách. Srdečně zdraví Hamerský.*“¹¹⁸

Dalším nedostatkovým zbožím byla mezipodešvová useň, která byla nahrazena umělou kůží. Závažnějším problémem pak bylo nahrazování opravdu nedostupných součástek, jako například měděného drátu, který se používal k opřádání basových strun.

O tom, že se Petrofové snažili být aktivní v době války nejen jako podnikatelé, ale i občané, svědčí skutečnost, že Vladimír Petrof byl v letech 1939 - 1945 aktivním členem ilegální skupiny Národní rady.¹¹⁹

¹¹⁵ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 40, kar. 1, dopis Antonína Petrofa ml. manželce Marii z 7. 9. 1941.

¹¹⁶ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 40, kar. 1, dopis Antonína Petrofa ml. manželce Marii z 9. 9. 1941.

¹¹⁷ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 38, kar. 1, dopis Antonína Petrofa ml. synovi Antonínovi z 18. 3. 1941.

¹¹⁸ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 58, kar. 1, dopis profesora Hugo Hamerského Dimitrijovi Petrofovi z 7. 5. 1942.

¹¹⁹ Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67, Historie závodu.

Jedním z dalších dochovaných dokumentů z válečných let je příkaz říšského protektora k zabavení osobního vozu Studebaker (amerického šestiválce o obsahu 3,5 litru), jehož majitelem byl Antonín Petrof ml.¹²⁰

O nelehké situaci svědčí i následující ukázky z korespondence členů rodiny Petrofů. V odpovědi na dopis, ve kterém generál Kutlvašr žádá o nástroj pro svou známou, píše dne 17. 2. 1944 Antonín Petrof toto: „*Velevážený pane generále. Děkuji za Váš milý dopis ze dne 14 t. m. a sděluji Vám s lítostí, že bohužel milostivá Táňa Boksová nemůže počítati s dodávkou nějakého nástroje. Jak jistě račte věděti, celá naše výroba jest zaměřena hlavně na export nástrojů, k němuž jsme všemi nadřízenými úřady nuceni. Zbytek, který můžeme prodat v Protektorátě, jest velmi omezený a jest určen hlavně pro účely vyučovací do konservatoří, hudebních škol, pro vojenské útvary, tovární společenské místnosti atd. atd. Následkem totálního nasazení bylo nám úřadem práce z továrny odebráno již více jak polovina pracovních sil, a to hlavně mladých a výkonných lidí, takže zbývající dělníci, které zde máme, jsou jenom staří páni a pensisté, jejichž výkon samozřejmě podstatně poklesl. Pokud se materiálu týká, tedy jeho dodávka se strany říšských obchodníků se speciálními pianovými součástmi jest pramalá, v některých případech vůbec žádná, poněvadž výrobní našich speciálních věcí byly v mnohých případech za nepřátelských náletů úplně zničeny. Není tedy prosím vůbec naděje, že bych mohl vzíti paní Boksovou byť jen v nezávazný záznam a prosím Vás, velevážený pane generále, byste toto vše milostivé paní laskavě tlumočil....*“¹²¹

O situaci, která vládla v dopravě, vypovídá následující úryvek z dopisu, který psal o tři měsíce později Antonínův bratr Jan svému příteli z první světové války, Augustinu Ťukovi.: „*Milý příteli! Jest samozřejmé, že si na Tebe velmi dobře pamatuji a často v paměti své zrekapituluji si časy, které jsme spolu v Broumově ztrávili. Byly to proti dnešním dobám časy idylické. Dnes máme plno starosti, nepokoje a nespokojenosti. Píšeš mi o piano pro svého přítele. Musím Ti však s politováním sdělit, že nemohu Ti piano neb pianino, také ne harmonium, prodati, poněvadž vůbec žádné nemám. Piana sice vyrábím, avšak křídla dodávám touto dobou ona, která byla před rokem objednána, a pianina, která byla před půl rokem objednána. Chce-li tedy Tvůj přítel čekati asi půl roku, tedy mohl bych pro něho nezávazně vzíti pianino do záznamu a až bude hotové, tedy bych Ti to oznámil a pak by se mu dodalo. Ovšem velká svízeľ jest s dopravou. Mám zde často nástroje měsíc, dva i více, než*

¹²⁰ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 46, kar. 1, dopis Českomoravské dopravní akciové společnosti Hradec Králové Antonínu Petrofovi ml., 1943.

¹²¹ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 36, kar. 1, dopis Antonína Petrofa ml. Karlovi Kutlvašrovi z 17. 2. 1944.

*dráha tyto nástroje přijme ku expedici. Tím se též celá věc velmi protáhne a expedice se stává nejistou ...*¹²²

O zvratu, který v továrně nastal necelý rok před koncem války, se Antonín Petrof zmínil skladateli Emilu Hlobilovi v dopise z 28. 6. 1944: „*Vážený pane profesore. Děkuji za milý Váš dotaz ze dne 26 t. m. jakož i za projevený zájem o moje jakostní křídlo model III délka 190 cm.. Dovoluji si Vám však sdělit, že tento týden byla moje továrna zabrána velkým zbrojním podnikem, takže po dobu války není vůbec naděje, že bych mohl dodávku svých jakostních nástrojů slíbiti. Z téhož důvodu nemohu též žádné opravy přijímati, neb nemám potřebné pracovní síly. Prosil bych Vás však, vážený pane profesore, abyste mně vaši důvěru zachoval i na dobu poválečnou. Milerád Vám dodám svoje salonní křídlo, dle Vašeho výběru a jistě též k Vaší naprosté spokojenosti. Velmi lituji, vážený pane profesore, že zvláště Vám nemohu toho času podati příznivější zprávu. Poroučím se Vám s projevem přátelské úcty oddaný Ant. Petrof.*“¹²³

I přesto, že z této korespondence jasně vyplývá, že továrna téměř bojovala o svou existenci, máme k dispozici doklady o tom, že Petrofové v těchto nelehkých letech poskytli dary či finanční výpomoc několika dobročinným spolkům i jiným organizacím, především z Hradce Králové a okolí. V roce 1944 tak například podpořili pěvecký spolek Hlahol,¹²⁴ Doušův podpůrný a sirotčí fond jednoty hudebních stavů,¹²⁵ Jednotu pro obnovení kláštera bl. Anežky,¹²⁶ Jednotu umělců výtvarných a Sportovní klub.

Na konci války v továrně pracovalo pouhých 95 zaměstnanců a její provoz visel na vlásku. Zpráva o konci války dorazila v sobotu odpoledne a byla přijata s nadšením a byla vyhlášena čtrnáctidenní dovolená, aby si každý mohl vyřídit své rodinné záležitosti. 14. 5. 1945 byl opět zahájen provoz závodu, a to už se 112 zaměstnanci. A po návratu dalších, kteří byli ze závodu odejmuti úřadem práce, se jejich počet zvýšil na 186.

Pro obnovení předválečných obchodních stylů rozeslal dne 18. 5. 1945 Antonín Petrof všem svým významným obchodním partnerům dopis následujícího znění: „*Zasílám Vám první mírový pozdrav a doufám, že jak Vy, tak i všichni Vaši drazí jste přežili v plném zdraví*

¹²² Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 23, kar. 1, dopis Jana Petrofa ml. Augustinu Ťukovi, 1944.

¹²³ Státní oblastní archiv Zámorsk, Antonín Petrof, továrna na piana Hradec Králové, inv. č. 89, kar. 24, dopis Antonína Petrofa ml. Emilu Hlobilovi z 28. 6. 1944.

¹²⁴ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 48, kar. 1, potvrzení od pěveckého spolku Hlahol o příjmu částky 200 korun z 22. 10. 1944.

¹²⁵ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 47, kar. 1, potvrzení od Doušova podpůrného, vdovského a sirotčího fondu jednoty hudebních stavů v Nymburce o příjmu částky 100 korun z 22. 7. 1944.

¹²⁶ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 50, kar. 1, poděkování za darování 100 korun Jednotě pro obnovu kláštera bl. Anežky v Praze, 1943.

*pohnuté, osudové dny. Všichni naši spolupracovníci, naše rodiny i tovární budovy byly, díky Bohu, uchráněny hrůz válečných a nyní v nové republice se těšíme, že poctivou prací a rozumnou spoluprací nás všech budeme moci úspěšně pokračovati v budování našeho životního cíle – spokojenosti a blahobytu. Pracuji nyní na tom, abych uvedl závod opět v chod, pokud to poměry dovolí. Dodávky nástrojů prozatím uskutečniti nemohu, neb další pravidelný chod závodu je závislý na dodávkách surovin, součástí a na dopravě. Prosím však o Vaši laskavou zprávu, jak jste Vy a Vaše vážená rodina přečkali poslední dny, zda je Váš závod v pořádku a jaké jsou pravděpodobné další obchodní vyhlídky ve Vašem kraji. Těším se na Vaši brzkou zprávu, přeji Vám mnoho zdaru do Vašeho dalšího podnikání a jsem s přátelskými pozdravy Váš Ant. Petrof.*¹²⁷

Pro uzavření charakteristiky válečného období bych si ještě ráda dovolila ocitovat dopis, jenž výstižně popisuje stav, ve kterém se závod nacházel k 9. 8. 1945. Tento dopis byl určen dr. O. Císaři, který byl zaměstnán jako vedoucí referátu pro průmysl a řemesla na Okresním národním výboru v Hradci Králové.: „... Firma se zabývá již přes 80 let výrobou klavírů, pianin a harmonií, jak pro tuzemský trh, tak pro export. Poptávky po pianech a harmoniích jsou značné, poněvadž se jich během války velmi málo vyrobilo a též mnoho bylo bombardováním zničeno. Zvláště potěšitelné jest, že docházejí objednávky z ciziny, hlavně z Anglie, Holandska a Palestiny od firem, se kterými náš závod byl, již před válkou po dlouhá léta v čilém obchodním spojení. Co se týká součástí a materiálu, tedy určité druhy jsou sice v zásobě, takže možno ve výrobě ještě po několik měsíců pokračovati. Nové suroviny a součástky jest dosud těžko dostati, poněvadž jednak nelze je ještě objednati, a dále hlavně doprava součástí pro hudební nástroje není dosud uvolněna. Určité druhy součástí nutných pro výrobu pian, jako hlavičková plst', slonová kost, šelak a jiné jest nutno objednati z ciziny, což je dosud nemožné. Doufám však, že i toto se vbrzku zlepší. Rozvinutí výroby naplno překáží nedostatek surovin a součástí nutných pro plynulou výrobu. Též zásoba uhlí jest velmi malá, takže udržení provozu v budoucnu není úplně zaručeno. Doufám, že se vládním činitelům podaří, všechny tyto stávající nedostatky odstraniti.¹²⁸

Nyní bych ráda přiblížila další osud již dříve zmiňovaného Josefa Palackého. Dne 17. 4. 1945 byla svolána valná hromada všech zaměstnanců a došlo také k ustavení závodního výboru, jehož předsedou byl zvolen Václav Drejnar. Hlavním úkolem závodního bylo rozhodnutí o kolaboraci některých zaměstnanců s Němci. Do kompetencí samotného výboru

¹²⁷ Státní oblastní archiv Zámorsk, Antonín Petrof, továrna na piana Hradec Králové, inv. č. 89, kar. 24, dopis Antonína Petrofa ml. prodejcem klavírů z 18. 5. 1945.

¹²⁸ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 52, kar. 1, dopis Antonína Petrofa ml. Okresnímu národnímu výboru v Hradci Králové z 9. 8. 1945.

nepatřila možnost propouštět, proto byl vždy příslušným zaměstnancům zaslán dopis, ve kterém jim byla doporučena rezignace. Kromě jiných byl obviněn ze spolupráce s Němci i tehdejší výrobní náměstek Josef Palacký, který u Petrofů pracoval nepřetržitě již šedesátým rokem. V té době byl již vážně nemocný, snad i proto rozhodnutí přijal a sám odstoupil za své funkce. Otázkou však zůstává, nakolik bylo jeho obvinění a pravdivé, nebo jestli šlo jen o záminku, pod kterou byl z továrny odstraněn. Jisté však je, že zemřel zanedlouho poté, v červnu roku 1945.¹²⁹

Po válce měla firma dobrou výchozí pozici pro navázání na předválečnou výrobu klavírů. Během války bylo po celé Evropě vyrobeno malé množství nástrojů a mnoho pianin a klavírů bylo při bombardování zničeno. Některé továrny ve Francii a v Německu byly ve válce srovnány se zemí a musely začínat od nuly znovu. I díky tomu zanedlouho dostávali Petrofové objednávky z celého světa, zvláště pak z Anglie, Holandska a Palestiny.

Druhá i třetí generace Petrofů vyvinula po válce velké úsilí k navazování předválečných i zcela nových obchodních kontaktů. Například Dimitrij a Eduard Petrofové za tímto účelem navštívili Švýcarsko a Německo, odkud posílali pravidelně domů korespondenci, ve které popisují stav trhu.

Na tuzemských podiích pomáhalo k prosazování značky Petrof také vlastenecké cítění. To dokládá například tento úryvek ze zprávy o koncertě: „... *Sólový part byl hrán na Bösendorfově křídle a český Petrof byl dobrý jen k partu obligátnímu. Nebylo by dobře jednou provždy učiniti již konec tomuto podceňování a hráti sólové programy na českých nástrojích?*“¹³⁰ Autor této zprávy V. H. Jarka pak svůj postoj dále upřesnil v osobním dopise Janu Petrofovi: „...*když jsem šel na koncert, o němž Vám posílám přiložený referát, byl jsem náramně už předem spokojen. Na programu stálo, že koncertní křídlo Petrof je od firmy Rendl. Řekl jsem si konečně už jednou pořádek. V knihovně totiž vždycky stává jaksi stydlavě Petrofovo křídlo v koutku a teprve v závěrečném čísle a hraje se na jiném. Bohužel byl jsem i tentokráte zklamán. Koncertistka hrála na Bösendorfu, Petrof byl zase v koutku a teprve v závěrečném čísle ho bylo použito, aby se na něm hrál orchestrální doprovodný part. ... Jednou už by se mělo něco udělat. Za první republiky nebylo možno uplatňovat to Palackého heslo Svůj k svému, ale teď přece byl by na to už čas, nemyslíte? Já vím, že se nám namítne, že Bösendorfer je rakouský výrobek, tedy něco jiného než německý. Je jistě dobře, že zmizely z našich podií Bechsteiny, ale je nebezpečí, že se tam uhnízdí Ehrbary a Bösendorfy, protože*

¹²⁹ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 54.

¹³⁰ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 35, kar. 1, Kulturní příloha ČTK, 10. 5. 1946.

to jsou rakouské výrobky, tedy díla státu, který byl uznán spojenci s námi anebo že se nyní častěji budou na našich podílech objevovati křídla Steinway...¹³¹

Poválečná situace nabízela vhodnou příležitost k získání nových trhů, které byly před válkou ovládány konkurencí. Bohužel, ne ve všech státech mohla být tato možnost plně využita. Kvůli nedostatku základního zboží a surovin byl do mnoha států zakázán vývoz spotřebního zboží, což se samozřejmě týkalo i hudebních nástrojů. Jejich dovoz byl zakázán v Anglii, povolení pro dovoz nástrojů bylo téměř nemožné získat také do Švédska. Přitom z korespondence jasně vyplývá, že i v těchto zemích byl o nástroje značky Petrof velký zájem.

I některé obchodní vazby pro dovoz důležitých součástí pro stavbu nástrojů byly válkou válkou přerušeny. Petrofové se proto snažili nalézt jiné dodavatele a nehledali pouze na evropském kontinentě, ale i v Americe.

Kromě nedostatku součástí měli Petrofové problém se surovinou, která byla pro výrobu klavírů naprosto zásadní, totiž se dřevem. Kvůli problémům s dopravou nebylo možné využívat tradiční místa těžby rezonančního dřeva, která se nacházela v Rumunsku, konkrétně v Transylvánských Alpách. Bylo tedy potřeba najít jiné vhodné lokality, které by splňovaly náročné požadavky na kvalitu dřeva. Těmi se po odborném výzkumu staly Šumava a Bavorský les, kde byly sice zdroje již z velké části vyčerpány, ale pro dočasné řešení vystačily. Během dalších let se situace v dopravě uklidnila a firma poté mohla zásoby opět doplňovat dřívím z Rumunska.

Jedním z dalších problémů, se kterými se Petrofové po válce potýkali, byl nedostatek klavírních mechanik, na jejichž výrobu s ohledem na budoucnost už samotná továrna nestačila. Proto spolu s ostatními českými výrobci klavírů podpořili návrh na zřízení samostatné výroby mechanik v Albrechticích v Jizerských horách a nabídli i pracovníky, kteří by pomohli se zaučením nových dělníků.

Kromě těchto záležitostí souvisejících s obnovením výroby se Petrofové snažili vyhovět i nejrůznějším žádostem od lidí, kteří se po válce ocitli v nepříjemné situaci. Například paní Eda Breinesslová, účetní z Chomutova, potřebovala k obnově československého občanství potvrzení o tom, že se za války zachovala vůči Čechům loajálně: „... *Chtěla jsem Vás, vážený pane továrníku prositi, jest-li byste mně nemohl laskavě potvrditi, že jsem Vám přede dnem okupace města Chomutova pomáhala složití Vaše nástroje, ačkoliv toho dne bylo dosti nebezpečné, neb bylo již stanné právo a nikdo nesměl vůbec vyjíti*

¹³¹ Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 35, kar. 1, dopis V. H. Jarky Janu Petrofovi z 12. 5. 1946.

na ulici – a že jsem i nadále pečovala o to, aby Vaše pohledávky jste obdržel z tohoto území přesně a beze ztráty. ... ¹³²

Kvůli snaze o udržení kontaktů s dodavateli a zlepšování pozice firmy Petrof na světových trzích trávili Antonín, Vladimír a Dimitrij Petrofové mnoho času cestami do zahraničí. Z korespondence vyplývá, že nejprve navštívili Švýcarsko, kde se zúčastnili několika veletrhů. Poté cestovali do Anglie a Francie. Do Holandska, Norska a Švédska už se vydali jen Dimitrij s Eduardem. Tyto cesty sloužily také k získání poznatků o nových výrobních trendech a nabízely možnost srovnání svých výrobků s konkurenčními. Zároveň také Petrofové těchto cest využívali ke kontrole prodejen, ve kterých byly jejich nástroje nabízeny. Dále je patrné, že stejně jako zakladatel továrny Antonín Petrof starší, tak i jeho následovníci, se snažili o udržení kroku se světovou konkurencí i pomocí zavádění nových výrobních procesů a přístrojů do výroby. Z některých dopisů je také zřejmé, že Petrofové byli při těchto cestách velmi časově vytíženi a byli velmi obchodně schopní. Podle četnosti dopisů z jednotlivých zemí můžeme usuzovat, že většina obchodních cest směřovala do Švýcarska. Tato země totiž nebyla poznamenána válkou tak jako ostatní Evropa a Petrofové zde zřejmě doufali ve větší odbyt nástrojů.

Dalším krokem k tomu, aby firma obstála ve světové konkurenci, byla snaha o zlepšování služeb zákazníkům. Petrofové kladli velký důraz na pečlivost, se kterou nástroje dopravovali svým zákazníkům. Výhradním zástupcům firmy byl poskytován bezplatný servis a naladění nástroje.

Ke konci roku 1947 můžeme konstatovat, že situace ve firmě byla stabilizována a byly zde předpoklady pro další rozvoj. O růstu produkce vypovídají také čísla. Rozdělíme-li si dosavadní existenci továrny na dvě období, 1864-1915 a 1915-1947, víme, že v prvním období bylo vyrobeno přes 30500 nástrojů, zatímco v období druhém se toto číslo více než zdvojnásobilo. Ráda bych zdůraznila, že druhé období bylo o 20 let kratší a výroba v jeho průběhu značně kolísala vlivem dvou světových válek a světové hospodářské krize.¹³³

Zdálo se tedy, že nic nebrání tomu, aby se po tomto těžkém období podařilo navázat na úspěchy z tzv. první republiky, kdy byla továrna v největším rozkvětu. To však nikdo netušil, že nejdělnější a nejbolestivější období má teprve nastat.

¹³² Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 31, kar. 1, dopis Edy Breinesslové Antonínu Petrofovi ml. z 23. 6. 1947.

¹³³ SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 183.

7. Továrna Petrof bez rodiny Petrofů

Jak asi lze tušit, únorové události roku 1948 se zcela zásadně podepsaly jak na osudech samotné rodiny Petrofů, tak na podobě jejich továrny. Potomci zakladatele z druhé generace Jan, Antonín a Vladimír byli vyvedeni za bránu podniku. Nové vedení ale potřebovalo někoho z rodiny Petrofů, takže zástupci třetí generace Dimitrij, Eduard a Eugen mohli ještě nějaký čas v továrně zůstat. Poté se jich vedení také zbavilo. Národními správci byli jmenováni Karel Kačer pro technické vedení a bývalý pokladník firmy Václav Kopecký pro administrativu. Oba tito zaměstnanci závodu byli „*schopní, svědomití a lidové demokracii oddaní, tudíž měli potřebné předpoklady k vedení závodu.*“¹³⁴ 17. 3. 1948 bylo vydáno nařízení č. j. 221/6 Zemského národního výboru v Praze, na jehož základě byla na Veřejnou obchodní společnost Ant. Petrof uvalena národní správa, přičemž národním správcem byly ustanoveny Československé závody dřevozpracující, národní podnik Praha.¹³⁵

7.1 Vývoj továrny

Na základě výnosu ministerstva průmyslu č. j. 257455/1948 ze dne 4. 6. 1948 byl založen národní podnik Továrny na piana a varhany se sídlem v Hradci Králové, se zpětnou působností od 1. 1. 1948. Tento nově vzniklý podnik se měl vyjadřovat společenské přeměny po únoru 1948 a jeho prvním ředitelem se stal architekt Jaromír Houdek. Hlavním předmětem výroby měly být klavíry, pianina, harmonia a jazýčkové varhany. Jádro podniku měly tvořit závody v Hradci Králové a okolí a v Jiřikově u Rumburka. Dalšími výnosy ministerstva průmyslu byly postupně do tohoto podniku začleněny firmy Koch a Korselt v Liberci – Ruprechticích, Dalibor v Zákolanech u Kralup nad Vltavou, dále firmy zabývající se výrobou varhan Josef Kloss a bratři Riegrové v Krnově a Gustav Rösler v České Lípě. Dalšími součástmi závodu se staly také firmy H. Stammnitz a August Förster v Jiřikově, proslulá jihlavská továrna Hofman a Czerny a také firma Scholze a synové z Vansdorfu, která byla později spolu s pobočným závodem August Förster v Jiřikově zrušena.¹³⁶ Ze všech sloučených závodů měla firma Petrof jednoznačně nejlepší výchozí pozici.

Další vyhláškou ze dne 10. 7. 1949 byl národní podnik rozdělen na dva samostatné podniky: Továrnu na piana, národní podnik Hradec Králové a Továrny na varhany, národní podnik Krnov.¹³⁷

¹³⁴ Státní oblastní archiv Zámorsk, Podnikový archiv s. p. Petrof (1940-1990), inv. č. 27, kar. 8, Návrh na zavedení národní správy, 3. 3. 1948.

¹³⁵ Státní oblastní archiv Zámorsk, Podnikový archiv s. p. Petrof (1940-1990), inv. č. 27, kar. 8, Nařízení Zemského výboru v Praze o národní správě, 17. 3. 1948.

¹³⁶ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 59.

¹³⁷ Tamtéž, s. 59.

V této době v královéhradecké pobočce pracovalo 280 zaměstnanců a sortiment byl podle nového výrobního programu tvořen čtyřmi druhy klavírů, třemi druhy pianin a harmonií, jedním typem varhan a také pomocnou výrobou mechanik, klávesnic, kladívek a drobných kovových částí. Pro každý závod byl schválen samostatný výrobní program, podle kterého docházelo k přesnému rozdělení výroby mezi jednotlivé závody. Jedním z cílů bylo propojit jednotlivé závody tak, aby si mohly navzájem vypomáhat výrobou součástí.¹³⁸

V padesátých letech byly do národního podniku začleňovány další závody. V roce 1950 to byly podniky E. Kašpar – Hradec Králové – Malšovice, Cuprum v Hradci Králové a firma Karla Marhy v Jaroměři, v letech dalších pak firmy Lidl a Velík v Moravském Krumlově a J. Rosický v Kolíně. Některé z menších firem byly pro nevýhodnost pokračování ve výrobě zlikvidovány.¹³⁹

K 31. 1. 1951 byl z funkce podnikového ředitele odvolán Jaromír Houdek a na jeho místo nastoupil Josef Bulant.¹⁴⁰

Období komunistické nadvlády mělo na firmu Petrof jednoznačně negativní dopad. V počátcích existence národního podniku byla pozornost československé ekonomiky zaměřena hlavně na hornictví, hutnictví, strojírenství a zemědělství, tudíž se spotřební průmysl potýkal s nedostatkem prostředků na modernizaci a další vývoj a byl odkázán na vlastní síly a možnosti. Výroba byla přeorientována na kvantitu na úkor kvality, byl omezen sortiment nabízených výrobků a problematické bylo také oddělení centrálně řízeného exportu do zahraničí od prodeje domácího. Omezení obchodu a komunikace se zahraničím mělo za následek problémy se zásobováním polotovary a materiálem nezbytným pro výrobu, převážně z Francie a Německa.

Značné omezení nastalo i v oblasti propagace nástrojů. Jedinými veřejnými prezentacemi byly totiž odborné konference o hudebních nástrojích. Kontakty na hudebníky, skladatele a výstavy, které využívali potomci Antonína Petrofa, byly nyní ztraceny.

V roce 1953 došlo v rámci dalších organizačních změn ke sloučení s pobočkou národního podniku Český nábytek v Hradci Králové ve Škroupově ulici, která byla zkonfiskována bývalému továrníkovi K. V. Skuherskému. Tím závod Továrna na piana získal nové prostory pro zvyšování kapacity výroby. Brzy sem byla přesunuta výroba pianin značky Petrof a v původním závodě v Novém Hradci Králové byla umožněna užší specializace pouze

¹³⁸ SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 184.

¹³⁹ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 59.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 59.

na klavíry. O rok později byl podnik ještě rozšířen o pobočku národního podniku Krkonošské pily v Chlumci nad Cidlinou. Ta původně vznikla konfiskací majetku hraběte Kinského a brzy byla přebudována na pilu pro úpravu rezonančního dříví k výrobě klavírů a pianin.¹⁴¹

V roce také vzniklo vývojové oddělení, které mělo za úkol zkonstruovat nové typy klavírů a pianin. Jeho zakladatelem byl Josef Prach.¹⁴² Vznik tohoto oddělení byl reakcí na jistou opožděnost v zavádění nových trendů a modelů za konkurencí. Továrna totiž stále vyráběla modely, které se osvědčily za doby Petrofů, ale nyní již zaostávaly za světovou konkurencí. Celosvětovým trendem se totiž opět stala pianina s výškou do 100 centimetrů. Ta byla oblíbená hlavně kvůli prostorové nenáročnosti, ale zároveň přetrvávaly vysoké požadavky na tónovou kvalitu. Hlavním úkolem vývojového oddělení bylo proto zkonstruování podobného typu pianina. Na jeho realizaci pracoval nejprve Josef Prach sám, později s dalšími spolupracovníky, z nichž bych jmenovala Milana Klímu, který měl na starost konečnou vizuální podobu nástroje. Podařilo se jim zkonstruovat dva prototypy. Jeden z nich byl vystavován v roce 1955 na celostátní výstavě hudebních nástrojů v Praze a druhý ve stejném roce na mezinárodní výstavě ve Stockholmu. O tom, že výsledek jejich práce byl úspěšný, svědčí obliba, kterou si tyto nástroje získaly ve Skandinávii, Itálii, Holandsku a Švýcarsku.¹⁴³

Kromě konstrukce nových typů nástrojů mělo vývojové oddělení na starost také zavádění nových postupů do výroby klavírů a pianin. Z mnoha zdokonalení, která výrazně zvýšila schopnost produkce závodu, bych jmenovala alespoň zavedení a posléze zdokonalení procesu odlévání kovových ráků. Díky tomuto procesu byla zvýšena rychlost výroby ráků, na níž závisela i rychlost výroby vlastního nástroje.

Po úspěchu, kterého vývojové oddělení dosáhlo s novým typem pianina, se jeho další snahy přenesly na zkonstruování nového typu koncertního klavíru. Opět bylo vytvořeno několik prototypů. Na první z nich hrál ve Smetanově síni Obecního domu v roce 1956 Svjatoslav Richter při koncertu v rámci festivalu Pražské jaro. Druhý a třetí prototyp byly o rok později umístěny do tehdejšího Domu umělců (dnešního Rudolfiny) a Smetanovy síně. Oba prototypy si prohlédl tehdy známý italský klavírista Arturo Benedetti Michelangeli a druhý prototyp se mu zalíbil natolik, že si ho nechal poslat do Itálie a použil ho při dvaceti

¹⁴¹ HOLAS, Václav. Čs. hudební nástroje v minulosti a dnes. In *Východní Čechy: vlastivědný sborník prací o přírodě, dějinách a hospodářství východních Čech*, Havlíčkův Brod, 1961, s. 354.

¹⁴² KUBÁT, Richard. 35 let vývojového oddělení. In *Hudební nástroje*, 1989, č. 2, s. 64.

¹⁴³ SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 184.

koncertech v Jižní Americe. Další dva prototypy, čtvrtý a pátý, byly poslány na světovou výstavu do Bruselu, kde získaly ocenění Diplom d'honneur a zlatou medaili.¹⁴⁴

Během druhé poloviny 50. byla za účelem posouzení a zhodnocení technických a uměleckých možností nově vytvořených nástrojů sestavena hodnotitelská komise, kterou tvořili přední domácí klavíristé. Jejím předsedou byl dr. Václav Holzknecht a z členů bych ráda upozornila především na Ivana Moravce, který je dodnes vyhledávaným interpretem klavírních skladeb.¹⁴⁵

Polovina 50. let byla také ve znamení modernizace technologií, k jejímuž účelu bylo v závodu zřízeno oddělení technickoorganizačního rozvoje. Finance ke koupi nových zařízení byly čerpány ze státních dotací. V rámci této modernizace byly pořízeny například tyto přístroje: elektromechanický lis na dýchování klavírních vík, pneumatický lis na klížení ozvučných desek do kostry (baraše), měnič frekvencí k napájení vysokoobrátkových fréz proudem, štechovací stroje a mnoho dalších. Také byla postavena nová hala určená k montáži a opracování litinových rámců i středisko pūdování, okližování, kování, potahování a konečné montáže.¹⁴⁶

Do budoucna se také počítalo se zefektivněním výroby pomocí práce na linkách. Proto byli někteří zaměstnanci technického úseku posíláni k seznámení s tímto výrobním postupem do jiných závodů, kde byl již zaveden. Jedním z těchto závodů byla například Tesla Pardubice, kde se vyráběly magnetofony a televizory.¹⁴⁷

V 50. a 60. letech se v podniku odehrály také další organizační změny. K 1. 4. 1958 došlo ke změně názvu podniku na Československé hudební nástroje, národní podnik se sídlem v Hradci Králové. Tento nový národní podnik se stal novou vedoucí a řídicí složkou veškeré výroby hudebních nástrojů v ČSSR a nově mu byly podřízeny i národní podniky Amati Kraslice, Harmonika v Hořovicích a Cremona v Lubech u Chebu. Současně byl k podniku připojen podnik Továrna na varhany v Krnově, čímž došlo k „*žádoucímu stmelení a organizačnímu sjednocení veškeré výroby hudebních nástrojů v naší republice, po kterém bylo voláno již delší dobu.*“¹⁴⁸

Tyto organizační změny měly pochopitelně vliv i na množství vyrobených nástrojů. Podle statistiky bylo v roce 1957 v královéhradecké továrně vyrobeno 571 klavírů a 1703

¹⁴⁴ HOLAS, Václav. Úspěchy výroby hudebních nástrojů. In *Hradecký kraj: sborník statí o přírodních poměrech a dějinných proměnách severovýchodních Čech*, 1959, Hradec Králové, s. 444.

¹⁴⁵ SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 185.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 185.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 185.

¹⁴⁸ HOLAS, Václav. Čs. hudební nástroje v minulosti a dnes. In *Východní Čechy: vlastivědný sborník prací o přírodě, dějinách a hospodářství východních Čech*, Havlíčkův Brod, 1961, s. 354.

pianin, zatímco o rok později se počet vyrobených pianin zvýšil na 2064. K výraznějšímu vzestupu klavírní výroby došlo až v letech šedesátých.

Jakýmsi mezníkem ve výrobě nástrojů v Hradci Králové bylo zhotovení stotisícího nástroje v roce 1963. Tento jubilejní nástroj putoval do Holandska. O pouhých jedenáct let později už byl zhotoven dvousettisící nástroj, jehož majitelem se stal pan Ciampi, dlouholetý zákazník hradeckého podniku.

O rok později se konaly oslavy stého výročí založení podniku, bohužel ovšem bez potomků zakladatele. Tyto oslavy probíhaly během celého roku 1964 a místem pro jejich konání se většinou stal Park kultury a oddechu v Hradci Králové.¹⁴⁹

Ve snaze o větší zviditelnění svých výrobků se továrna s pomocí svých obchodních partnerů v Itálii podílela na organizaci soutěže klavíristů v Bologni v roce 1963 a o rok později v Taomirně. Při těchto událostech vystupovala továrna pod názvem Petrof, což mělo vést k lepší propagaci jejích výrobků s odkazem na tradice bývalé firmy Antonín Petrof.

Ve snaze o větší aktivitu i na domácí půdě se podnik taktéž podílel na organizaci nejrůznějších soutěží, z nichž nejvýraznější byla Smetanova klavírní soutěž pro mladé klavíristy.

V 60. letech opět došlo k organizačním změnám. Vznikl závod Piana, který byl složen z provozů Pianina v Hradci Králové, Klavíry Hradec Králové, Kovovýroba Hradec Králové a Klávesnice Hradec Králové. Patřily sem také provozy v Jiřikově, České Lípě, Liberci, Kolíně, Zákolanech, Jihlavě a Moravském Krumlově.

Na přelomu 60. a 70. let byly do výroby zapojeny nové montážní linky a přístroje, díky čemuž došlo k opětovnému zvýšení produkce. V roce 1968 tak bylo v Hradci Králové vyrobeno 5502 pianin a 905 klavírů.¹⁵⁰

V souvislosti se snahou o lepší odbyt nástrojů jak na domácím, tak zahraničním trhu, vzniklo v 60. letech k samostatné obchodní oddělení podniku Československé hudební nástroje, jehož úkolem mělo být zajišťování a dojednávání dodávek nástrojů do tuzemska i ciziny, případně pak měla fungovat zpětná vazba na zákazníka. Vzhledem k tomu, že na počátku toto oddělení sídlilo v Praze, nebylo možné realizovat bezprostřední kontakt s požadavky trhu a zákazníky.

¹⁴⁹ SOKOLOVÁ, Anna. Petrof má sto let. In *Práce* 20, 21. 6. 1964, č. 148, s. 1.

¹⁵⁰ VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984, s. 61.

7.2 Rodina Petrofů

Nyní bych se ráda alespoň stručně zmínila o osudech členů rodiny Petrofů po únoru 1948. Továrna byla zabrána 25. 2. a senioršéf Jan Petrof ze slavné druhé generace byl i se svými bratry akčním výborem vyveden za brány podniku jako „nepřítel lidu“. Z této doby prý pochází i jedna historka, která koluje po Hradci Králové. „Jan Petrof se radil s kamarádem: „Komunisté mi sebrali továrnu, teď chtějí i moje jméno. Když jim ho nedám, tak mě prý zavřou, jak se mám zachovat?“ Přítel pokrčil rameny: „ Už to je jedno. Oni tě stejně zavřou.“ Jan Petrof nevěřil. Takové věci se mezi civilizovanými lidmi přece nedělají. Druhý den mu komunisté sebrali jméno a třetí den ho zavřeli.“¹⁵¹

Nový správce podniku, Československé závody dřevozpracující, postupně donutil k odchodu všechny bývalé majitele podniku. Také jim byly zabaveny vily, kromě jedné, do které byli všichni sestěhováni. K ochraně závodu byla dokonce vytvořena ozbrojená jednotka lidových milicí. Manželka tehdejšího bývalého spolumajitele továrny Antonína Petrofa ml. na toto období vzpomínala s nadhledem: „Vila, kde jsme všichni bydleli, byla hned vedle továrny. Měli jsme přísný zákaz vstupu a při povinných volbách, kdy volební okrsek byl v závodě, mělo město nečekaný problém, jak to udělat, abychom splnili svoji povinnost a zároveň abychom neviděli nic z továrny. Nikdy se netruchlilo, nechyběl humor, prostě život sebral, jak šel. Vlastně od února 1948 do roku 1989 jsme se dívali na svoji továrnu přes zeď. S manželem jsem po celou tu dobu pracovala u Státních lesů a bylo to docela pěkné.“¹⁵²

Vykonstruované politické procesy se v 50. letech nevyhnuli ani rodu Petrofů. Jako „třídní nepřátelé“ byli v roce 1959 obžalováni Antonín, Vladimír, Eugen, Ivan a Ivanova manželka Milena rozená Kosková. Nejstarší Jan Petrof zemřel v roce 1957 ve věku 83 let. Antonín a Vladimír Petrofové byli odsouzeni k šesti letům vězení. Antonínovi se toto uvěznění stalo osudným. V roce 1964 ve věku 83 let totiž umírá na otevřenou formu tuberkulózy, kterou se ve vězení nakazil. Vladimír Petrof, který po návratu z vězení pracoval jako pokladník v oblasti komunálních služeb, zemřel v roce 1981 ve věku 93 let. V témže roce zemřel i jeho synovec Eduard, kterému bylo i v období komunismu dovoleno pracovat jako prodavač pian v Praze na Jungmannově náměstí. Listopadu 1989 se bohužel nedožil ani Dimitrij, který se živil jako dělník a archivář a zemřel v roce 1989 ve věku 78 let. Jediným představitelem třetí generace, který se dožil pádu komunismu, je Eugen Petrof, jenž éru

¹⁵¹ DOUBEK, Zdeněk – LAJDAR, Milan. *Kouzlo objevů – Čtení o starém Hradci*. 1. vydání. Hradec Králové, 2002, s. 154. ISBN 80-901267-2-3.

¹⁵² STEHLÍK, Luboš. Petrof – Chlouba republiky i mocnářství. *Harmonie*, 5. 6. 2004 [cit. 2009-11-20]
URL: <<http://www.muzikus.cz/klasiccka-hudba-jazz-clanky/Petrof-Chlouba-republiky-i-mocnarstvi~05~cerven~2004/>>

komunismu strávil jako elektrikář u kočovného cirkusu a dosud žije se svou manželkou v Horních Počernicích v Praze.

Po sametové revoluci musela tedy rodinnou tradici převzít již generace čtvrtá, jejímž představitelem je ing. Jan Petrof (10. 5. 1940), syn Dimitrije a pravnuka zakladatele podniku Antonína Petrofa.

Články, které o závodu Petrof v této době vycházely v novinách a časopisech, se od sebe většinou obsahově téměř nelišily. V některých bylo opatrně vzpomenu na zakladatele Antonína Petrofa a první vyrobený klavír, ale dále už byly čtenářovi předkládány informace o nutnosti restrukturalizace závodu, velmi rychlém vývoji, změny charakteru výroby z řemeslného na průmyslový a občas nechybělo ani ujištění, že tyto změny neměly v žádném případě negativní dopad na kvalitu nástrojů.

Proto mne velmi zaujal článek dr. Miroslava Chalupy, dlouholetého zaměstnance generálního ředitelství Československých hudebních nástrojů. I když byl napsán rok po pádu komunismu, snaží se charakterizovat pohled na rod Petrofů v komunistické éře: „... *Za celých téměř 17 let co jsem na ČSHN pracoval, jsem se nasetkal s tím, aby někdo, zejména ze starších zaměstnanců o tomto rodě jako celku, špatně hovořil. Jednotliví synové A. Petrofa jsou ve vzpomínkách, zejména starších pracovníků, pochopitelně charakterizováni různě, víceméně však dobře. Toho lepšího a pozitivního bylo asi více. To se však o řadě dřívějších podnikatelů nedalo říct. ... Ze všech prostudovaných materiálů, archiválií, vyprávění bývalých pracovníků fy Petrof (také důchodců) musím souhlasit s tím, že Petrofové nebyli špatní šéfové. Mysleli vždy daleko kupředu. Jako málokterý rod proslavili a zn. PETROF dále proslavuje náš stát i naše město Hradec Králové po celém světě.*“¹⁵³

¹⁵³ CHALUPA, Miroslav. Ještě jednou sága Petrofů. In *Hradecký kurýr*, 27. 11. 1990, č. 48, s. 3.

8. Čtvrtá generace – ing. Jan Petrof - návrat firmy do rodinných rukou

Po roce 1989 byl v Hradci Králové vytvořen Státní podnik Petrof, jehož prvním ředitelem se stal ing. Nechvátal. Patřily mu i provozy August Förster a Weinbach v Jiřikově, Rösler v České Lípě a Petrof v Liberci a Moravském Krumlově. Již od roku 1991 zde byl zastoupen rod Petrofů, a to ing. Janem Petrofem, který zde zastával funkci obchodního náměstka ředitele podniku. Na svůj začátek v pokračování rodinné tradice zavzpomínal v dubnu letošního roku v pořadu České televize Krásný ztráty: „*Když to prasklo, věděl jsem, že do toho musím jít. Věděl jsem, že musím tu rodovou tradici nějakým způsobem navázat, takže skoro nemám žádné vyhnutí. A chtěl jsem to udělat. Ale nevěděl jsem jak a jak vplout do toho procesu a jak se vůbec dostat do továrny. Až tehdejší úřadující ředitel pro mě vzkázal, uvedl mě tam a nějakým způsobem mě do toho kolektivu zapasoval. Měl jsem zajímavý nástup do práce. 1. března roku 1991 jsem si sedl do auta a jel jsem s partou šéfů do Frankfurtu na veletrh hudebních nástrojů. Tam jsem začal působit a oni mě tam potřebovali, aby se obchodní vztahy po zvratech u nás v republice nenarušily, a aby tam měli někoho z té rodiny, o koho se můžou opřít a koho můžou ukazovat. V téhle roli jsem já do Frankfurtu přijel.*“¹⁵⁴

Ihned začal uvažovat o možnosti návratu majetku zpět do rodinných rukou. To nakonec trvalo 8 let.

Rodina zažádala o vrácení majetku, odškodnění za zneužívání značky Petrof po dobu čtyřiceti let, která byla násilně a podvodně převzatá státem a její navrácení.¹⁵⁵

Restituční spor u soudu trval tři roky a Petrofovým nebyl nárok na vrácení přiznán. Stáhli proto žalobu a přes půl roku ve volném čase pracovali na privatizačním projektu, ve kterém navrhli odkoupení továrny na splátky v průběhu osmi let. V prosinci roku 1994 o dalším osudu firmy jednala vláda. Rozhodnout se mělo buď ve prospěch projektu rodiny Petrofů, nebo konkurenčního projektu č. 2030, který byl podporován tehdejším premiérem Václavem Klausem. Nedošlo však ke schválení ani jednoho z nich a vláda pak hlasováním rozhodla o vydání nařízení k transformaci státního podnik Petrof v akciovou společnost.¹⁵⁶

V březnu roku 1996 vláda rozhodla o tom, že rodina Petrofů bude mít předkupní právo na akcie této akciové společnosti, která ponese název Továrna na piana.¹⁵⁷

¹⁵⁴ PETROF, Jan. v pořadu *Krásný ztráty*. Česká televize 1, 27. 4. 2009[cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562250500007-krasny-ztraty/?streamtype=RL1>>

¹⁵⁵ BÍLEK, Vladimír. Rodina Petrofů stále trvá na náhradě za používání svého jména při výrobě pian. In *MF DNES*, 1993, č. 245, s. 14.

¹⁵⁶ KUSÝ, František. Jan Petrof je optimista. In *Harmonie*, 1995, č. 2, s. 3.

¹⁵⁷ WEINER, Vlastimil. Co se děje u Petrofů?. In *Hudební nástroje*, 1997, č. 2, s. 92.

V roce 1997 tedy došlo k transformaci Státního podniku Petrof na akciovou společnost Továrna na piana Hradec Králové. Vedle ní vznikla i společnost s ručením omezeným Petrof, jejímž základem byla čtvrtá generace Petrofů. Tu kromě ing. Jana Petrofa tvoří i jeho sestra Olga Hynková, syn Antonína Petrofa Antonín a dcera Eugena Petrofa Alexandra Komendová.

V roce 1998 ministerstvo průmyslu ocenilo restituční nárok Petrofů na pouhých 4 procenta z balíku akcií, zbytek si museli Petrofové za 250 milionů korun koupit od Fondu národního majetku. Skutečnost, že stát po několika desetiletích zneužíval rodinné značky, se příznivě odrazila na ceně akcií.

Jak sám Jan Petrof přiznal, právě při podpisu úvěrové smlouvy si uvědomil vážnost celé situace. „... *Hrozně dlouho trvalo, než jsme ten úvěr sehnali a než to všechno klaplo. Potom jsme už pádlovali sami. Po stavařině jsem si už ženatý a se dvěma dětmi dálkově dostudovával vysokou ekonomickou školu, takže jsem měl nějaký pojem o vedení a vůbec o firemní ekonomice a tak dále. Takže jsem věděl, že to nebude nic lehkého, že ty dluhy splácet nebude také nic lehkého a že je hlavně potřeba zachovat obchodní konexe, celý řetěz a celosvětově tu naši obchodní síť. Hned jsem začal jezdit po světě a udržoval ji, aby nedošlo někde k nějakému kolapsu. Továrna vyráběla, běžela, materiál se nakupoval. To sice nebylo samo od sebe, ale bylo to v zajetých kolejkách. Ale ten obchod, ta proměna do peněz, to dává vždycky zabrat a i mě to dalo zabrat.*“¹⁵⁸

K 1. 7. 2001 se akciová společnost Továrna na piana Hradec Králové změnila ve společnost s ručením omezeným Petrof, jejímž prezidentem se stal dosavadní předseda představenstva akciové společnosti a bývalý obchodní náměstek státního podniku ing. Jan Petrof. Tím byl po 53 letech dokončen proces návratu rodiny Petrofů.

V té době se firma rozkládala na ploše více než 210 000 m² a zaměstnávala asi 1200 lidí.

V tomto roce také došlo k přesunu sídla vedení firmy zpět do historického centra Hradce Králové, kde vznikla i prestižní prodejna hudebních nástrojů.

V roce 2004, v jubilejním roce 140. výročí firmy, dolehla na Petrof celosvětová ekonomická krize. Kterákoliv krize samozřejmě nepřeje takovému luxusnímu zboží, jakým bezesporu klavíry a pianina jsou. Také došlo k oslabení amerického dolaru a vzrostla poptávka po elektronických hudebních nástrojích na úkor nástrojů akustických. Současně vzrostl zájem o zdaleka ne tak kvalitní, ale výrazně levnější nástroje z Číny.

¹⁵⁸ PETROF, Jan. v pořadu *Krásný ztráty*. Česká televize 1, 27. 4. 2009[cit. 2009-11-20]
URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562250500007-krasny-zraty/?streamtype=RL1>>

Jan Petrof se k této situaci vyjádřil: „*Problémy nám dělá už rok klesající kurs dolaru, celosvětový pokles prodejů všech hudebních nástrojů a svoje udělala i válka Iráku. To vše nepřeje na export zaměřené firmě. Náš americký partner, který obchoduje s českými hudebními nástroji od roku 1985, v roce 2002 a znovu v roce 2003 neodebral smluvně vyrobené nástroje. Vzhledem k poklesu objednávek ze světa jsme museli redukovat výrobu a propustit určitý počet lidí.*“¹⁵⁹

V této době se Jan Petrof rozhodl přenechat vedení firmy své dceři, Zuzaně Ceralové-Petrofové. I když už tedy není v rozhodující funkci, zůstává reprezentantem firmy a také plní roli poradce své dceři.

Dne 28. 10. 2008 převzal ing. Jan Petrof z rukou prezidenta České republiky Václava Klause medaili III. stupně za zásluhy o stát v hospodářské oblasti. Bylo to poprvé, kdy si pan prezident při udělování státních vyznamenání u příležitosti vzniku samostatného československého státu vzpomněl i na podnikatele.¹⁶⁰

Zajímavost o tom, jak se o této události dozvěděl, prozradil opět v pořadu České televize: „*Mě ta medaile velice překvapila, přede mnou to bylo dlouho utajované. Já bych tam snad ani nešel. Na mě to nahrála moje dcera takovou, abych tak řekl ‚habaďurou‘. Někdy v létě začaly najednou chodit nějaké dotazníky a já jsem si myslel, že to je si nějaká korekce v seznamníku osob Who’s who. Tak jsem si říkal, že asi zase potřebují nějaké novinky, tak jsem to vyplnil, ani jsem tomu nevěnoval nějakou další pozornost. Až když pak na mé jméno přišel koncem září nebo začátkem října email, že se tam mám dostavit s manželkou atd., zeptal jsem se: ‚Zuzano a proč já tam vlastně jdu na ten Hrad?‘ Teprve potom to z nich ze všech vylezlo....“¹⁶¹*

¹⁵⁹ STEHLÍK, Luboš. Petrof – Chlouba republiky i mocnářství. *Harmonie*, 5. 6. 2004 [cit. 2009-11-20]
URL: <<http://www.muzikus.cz/klasicka-hudba-jazz-clanky/Petrof-Chlouba-republiky-i-mocnarstvi~05~cerven~2004/>>

¹⁶⁰ [?]. Ing. Jan Petrof vyznamenán prezidentem republiky. [cit. 2009-11-20]
URL: <<http://www.petrof.cz/clanky-jan-petrof-decoration.html>>

¹⁶¹ PETROF, Jan. v pořadu *Krásný ztráty*. Česká televize 1, 27. 4. 2009 [cit. 2009-11-20]
URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562250500007-krasny-ztraty/?streamtype=RL1>>

9. Pátá generace – Zuzana Ceralová-Petrofová – snaha o udržení rodinné tradice v době krizí

Zuzana Ceralová-Petrofová se narodila v roce 1968 v Hradci Králové, kde vystudovala gymnázium J. K. Tyla. Podle vlastních slov již od dvanácti let snila o tom, že si jednou otevře vlastní lékárnou, takže její další kroky vedly logicky na Vysokou školu farmaceutickou univerzity Karlovy.¹⁶² Po jejím dokončení ale začala tušit, že bude v příštích letech v rodinné firmě potřeba a snažila se zaměřit spíše na získávání manažerských zkušeností. Pět let pracovala jako vedoucí obchodního týmu farmaceutické společnosti v Německu. V roce 2000 jí její otec nabídl místo v propagačním oddělení společnosti Petrof. Zuzana tuto nabídku přijala a působila zde rok a půl. Během této doby sbírala zkušenosti v novém oboru a měla možnost poznat jak samotnou společnost, tak i její zákazníky a jejich požadavky. Když v roce 2001 došlo ke spojení společností Petrof a Továrna na píana, její otec se stal prezidentem firmy a ona získala pozici obchodní ředitelky. Kromě toho byla ještě v roce 2002 zvolena prezidentkou Asociace výrobců hudebních nástrojů. „*Myslela jsem, že můj život bude spojen s farmacií, ale člověk má být flexibilní,*“¹⁶³ řekla sama o změně oboru svého působení.

Problémy ve firmě začaly v roce 2003, kdy začal stagnovat zahraniční obchod v souvislosti globálními problémy způsobenými nálety na Světové obchodní centrum. Toho využila Čína a zahájila zásobování trhů levnými plagiáty.

V této době už hrozila stávková pohotovost zaměstnanců, kteří nedostávali výplaty. Bankovní instituce se totiž od firmy téměř odvrátily a zablokovaly jí účet.

Zuzana Ceralová-Petrofová tehdy všem podílníkům firmy, čtyřem příbuzným a jednomu právníkovi, předložila návrh s novou jednotnou koncepcí a stala se jednatelkou firmy a zároveň její tříčtvrtinovou majitelkou. Okamžitě začala s bankami jednat a snažila se je přesvědčit, že firma Petrof může být stále důvěryhodným partnerem. Pod podmínkou razantní restrukturalizace společnosti jí bylo umožněn přístup k účtu. Pro záchranu rodinné firmy byla nucena učinit i několik nepopulárních kroků. Prodala několik nepotřebných nemovitostí včetně domu v historickém centru Hradce Králové, a protože bylo výhodné soustředit výrobu do jednoho místa, postupně zavřela a prodala všechny čtyři pobočné závody. Utržené peníze určila ke splátkám úvěrů, které se jí tím podařily snížit o třetinu na

¹⁶²CERALOVÁ-PETROFOVÁ, Zuzana. v pořadí *Host do domu*. Český rozhlas, 2. 3. 2009 [cit. 2009-11-21]
URL: <<http://www.rozhlas.cz/default/default/rnp-player.php?id=00874438&br=48&s=>>

¹⁶³LUŇÁKOVÁ, Zuzana. Rodinná značka hraje čisté tóny. *Proč ne?!*: magazín *Hospodářských novin*, 23. 8. 2007 [cit. 2009-11-20]
URL: <[>](http://proc-ne.ihned.cz/c4-10124110-21873420-50p000_d-rodinna-znacka-hraje-ciste-tony)

260 milionů. Ve vlastní firmě sestavila nový management a počet zaměstnanců snížila na polovinu, tedy asi na pět set lidí. Sama k tomu řekla: „*Propustit zaměstnance, často i mé osobní přátele, bylo jedním z nejtěžších okamžiků ve firmě.*“¹⁶⁴

I když ne vše se dařilo podle jejích představ, vyvedla společnost z krize. Neúspěchem například skončily pokusy o proniknutí na trhy jihovýchodní Asie. Škody firmě způsobili také zaměstnanci, kteří z expedičního skladu rozkrádali nástroje. Tuto situaci okomentovala majitelka takto: „*Největší zklamání je pro mne vždy v lidech. Mrzí mě, že kolegové, kterým jsem věřila, mě nakonec okradli – ať už to jsou nešťastná pianá nebo peníze. Je to snad česká povaha – zkusím to, třeba to vyjde...*“¹⁶⁵

Dalším problémem byla neshoda s výhradním distributorem značky Petrof v Americe, společností Geneva International Corporation (GIC). Před třemi lety ale odebrala pouze necelou třetinu z nasmlouvaných klavírů a zaplatila jen jejich část. Poté v březnu roku 2007 podala návrh na konkurz Petrofu za údajné nedořešené reklamace ve výši 2 milionů korun z roku 1999. Cílem bylo pravděpodobně značku Petrof získat a pod jejím jménem prodávat levné výrobky v Číně. S návrhem konkurzu GIC neuspěla, ale tento případ ještě není uzavřen a stále probíhají soudy a arbitráže, ve kterých jde o desítky milionů korun. Petrof zatím vyhrál tři soudy, ale GIC se stále odvolává, takže se spor vleče dále.¹⁶⁶

Petrof se pak rozhodl na americkém trhu prosadit sám a předloni založil vlastní pobočku stoprocentní dceřinou firmu Petrof USA. Strategii popsala jednatelka takto: „*GIC se orientovala na lacinější produkci, neuměli oslovit náročnější zákazníky. My chceme ale soupeřit s těmi nejdražšími německými výrobci.*“¹⁶⁷ Kvůli neschopnosti zákazníků za oceánem splácet dohodnuté částky za nástroje a nechotě bank poskytovat nové úvěry klesly prodeje pian o 60 procent. Petrof se proto nyní snaží více orientovat na východní trhy, kde je platební morálka lepší a zákazníci si nástroje kupují, až když mají našetřené peníze.

Petrof nyní vyváží přibližně 90 procent své produkce do více než sedmdesáti zemí světa. Dalšími významnými odběrateli jsou i Kanada, Francie, Německo a Itálie.

¹⁶⁴ LUŇÁKOVÁ, Zuzana. Rodinná značka hraje čisté tóny. *Proč ne?!: magazín Hospodářských novin*, 23. 8. 2007 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://proc-ne.ihned.cz/c4-10124110-21873420-50p000_d-rodinna-znacka-hraje-ciste-tony>

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ [aa]. Petrof vyhrál spor o americký trh. *Konkursní noviny*, 25. 6. 2008 [cit. 2009-11-21]

URL: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=1912>>

¹⁶⁷ PETR, Miroslav. Petrof je na krize zvyklý. Tahle už je čtvrtá. *Hospodářské noviny*, 3. 9. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://hn.ihned.cz/c1-38211670-petrof-je-na-krize-zvykly-tahle-uz-je-ctvrta>>

Dnes je firma Petrof vlastníkem nejen samotné značky Petrof, která tvoří přibližně 85 procent produkce, ale její sortiment zahrnuje i značky Weinbach, Scholze a Rösler. Tím je možné uspokojit širokou škálu zákazníků od těch se skromnějšími požadavky až po ty nejnáročnější. Kromě těchto standartních nástrojů vyrábí i luxusnější pianina a klavíry na zakázku, které jsou navrženy do unikátních interiérů.

O dalším rozvoji podniku svědčí také fakt, že se v roce 2005 podařilo získat majoritní podíl akcií výrobce pianových skříní Piana Týniště, a. s. V tomtéž roce byl Jan Petrof jmenován prezidentem Klavírnického svazu České republiky a Zuzana Ceralová-Petrofová byla v září zvolena do čela Evropské federace výrobců hudebních nástrojů (CAFIM).¹⁶⁸

I současná hospodářská krize má samozřejmě na Petrof značný dopad, což se projevilo opětovným propouštěním zaměstnanců. Ke konci roku 2008 dostalo výpověď 60 pracovníků, v prvním čtvrtletí letošního roku pak dalších 120. Podle Zuzany Ceralové-Petrofové se jednalo především o zaměstnance s nižší kvalifikací nebo výkonem, obslužné dělníky a administrátory. „*Chceme firmu udržet za jakýchkoliv podmínek, i ve zmenšeném stavu,*“¹⁶⁹ řekla. Krize podle ní nepostihla pouze Petrof, ale i jiné výrobce pian po celém světě včetně firmy Steinway, která se řadí mezi nejluxusnější. V krizi vidí i příležitost k získání podílů na trhu konkurence, která v krizi neobstojí. Sama říká: „*Kdo bude nakonec v Evropě největší výrobce pian, asi není důležité. Mnohem důležitější je, jestli tady ještě vůbec nějaký zůstane.*“¹⁷⁰

Z krize má Petrofu pomoci i nové zaměření, výroba luxusní řady nábytku značky Petrof. Jedná se o výrobu na zakázku a v nabídce najdeme například kuchyně, vybavení jacht nebo letadel, masivní školy pro rektorát vysoké školy a podobně. Jednou ze zakázek byly i pažby zbraní pro Českou zbrojovku. O této novince se v kontextu s minulostí a nadhledem zmínil i Jan Petrof v pořadu České televize: „*Letos slavíme 145. jubileum. My nejsme firma, ale v podstatě velká truhlárna, samozřejmě se specializací na hudební nástroje. Během první i druhé světové války jsme byli předěláni na jakousi válečnou výrobu a ta válečná výroba byla většinou slušně placená, takže dávala té továrně možnost nějakým způsobem přežít, pokud nebyli odveleni stěžejní pracovníci na frontu, což samozřejmě taky vždycky byli, ale ne*

¹⁶⁸ [?]. Historie společnosti PETROF. [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.petrof.cz/historie.html>>

¹⁶⁹ ČTK. Výrobce pian Petrof kvůli krizi propustí polovinu z 390 lidí, 9. 1. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://ekonomika.idnes.cz/vyrobce-pian-petrof-kvuli-krizi-propusti-polovinu-z-390-lidi-pq5-ekoakcie.asp?c=A090109_135324_ekoakcie_vem>

¹⁷⁰ PETR, Miroslav. Zuzana Ceralová-Petrofová: V krizi si lidé nákup piana odpustí. Hospodářské noviny, 2. 9. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://m.ihned.cz/c4-10076530-38199110-700000_pdadetail-zuzana-ceralova-petrofova-v-krizi-si-lide-nakup-piana-odpusti>

všichni. Oni tam někteří zůstali a tak se potajmu dělal nějaký vývoj, výzkum a nějaké to piano se postavilo a něco se udělalo. Mezitím se dělaly za první světové války pražce pro rakouskou armádu, pro její železnice, bedýnky na granáty se dělaly během druhé světové války. Tam zas bylo zajímavé to, že během druhé světové války se přeci jenom pár pian dělalo a mohlo dělat, protože Hitler tím, jak uchvátil téměř celou Evropu, tak do těch částí všech ten obchod trochu i podporoval těmi protektorátními úřady. Mezi válkami byla velká krize, tam to bylo horší. V té první krizi hospodářské jsme si pomáhali tím, že jsme převzali licenci na elektroakustické piano. Teď se také nějakým způsobem zachraňujeme, samozřejmě potřebujeme nějaké pomocné programy, tak máme vymyšlenou linku luxusních bytových doplňků. My jsme dobří v povrchových úpravách. Teď je takový trend, že se v zrcadlovém lesku a klavírní jakosti začínají dělat kuchyně. Luxusní kuchyně, dokonce v černém lesku, nevěřil bych tomu, kdybych to neviděl. Nedávno jsme dělali i obrovský konferenční stůl pro hradeckou knihovnu a sklopné stolečky do letadel pro business class. Teprve s tím začínáme a chceme mít Petrof line i v nábytku, stojí to na začátku. Slibujeme si od toho, že bychom snad pomocí toho mohli přežít, když zájem o piana samozřejmě poklesl.¹⁷¹ Zakázky spojené s nábytkem nyní představují dvacet procent tržeb firmy.

Ani v krizi firma nepolevuje z požadavků na kvalitu svých produktů a snaží se výrobky prodávat za vyšší cenu, ale v menších sériích. Jen za nejlevnější piano od Petrofu zaplatí zákazník asi 120 tisíc korun, koncertní křídlo ho přijde téměř na 2 miliony a výroba nástroje na zakázku se pohybuje okolo 3 milionů. Nástroj na zakázku se vyrábí vždy pouze jednou a je možno ho ozdobit pravým zlatem, perlami, diamanty či jinými originálními prvky.

K prodeji nástrojů slouží Petrof Pianosalon s.r.o., což je dceřinná společnost firmy Petrof založená 1. 10. 2006. Jeho jednatelkou je paní Dagmar Petrofová (manželka Jana Petrofa, matka Zuzany) a o vlastní kontakt se zákazníky při prodeji nástrojů se stará Ivana Petrofová, Zuzanina mladší sestra.¹⁷²

Svůj názor na současnou situaci ve firmě v pořadu Krásný ztráty Jan Petrof také vyjádřil: „Někdy, když je teď ta krize si říkám, jestli to vůbec stálo za to, ale obě dvě mé dcery jsou spokojené, řeší to s nadhledem, to já už bych ve svém věku neuměl. Dělají opatření, která mě se třeba i někdy nelíbí. Ale nedá se nic dělat, taková je doba, takže zatím jakž takž se nad vodou udržujeme.“¹⁷³

¹⁷¹ PETROF, Jan. v pořadu *Krásný ztráty*. Česká televize 1, 27. 4. 2009[cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562250500007-krasny-ztraty/?streamtype=RL1>>

¹⁷² [?]. Tisková zpráva – PETROF se v období krize soustředí na výrobu nábytku. 4. 3. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.petrof.cz/clanky-press-release-furniture.html>>

¹⁷³ PETROF, Jan. v pořadu *Krásný ztráty*. Česká televize 1, 27. 4. 2009[cit. 2009-11-20]

Zuzana Ceralová-Petrofová má se svým manželem lékařem sedmnáctiletou dceru Annu, která je nyní studentkou jazykového gymnázia. Zde se intenzivně věnuje angličtině, španělštině a čínštině.¹⁷⁴ Prý má už nyní zájem o dění ve firmě a zúčastnila se i klavírního veletrhu, kde využila své jazykové schopnosti.¹⁷⁵ Můžeme tedy doufat, že právě ona se stane pokračovatelkou této rodinné tradice.

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562250500007-krasny-zraty/?streamtype=RL1>>

¹⁷⁴ [?]. Tisková zpráva – PETROF se v období krize soustředí na výrobu nábytku. 4. 3. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.petrof.cz/clanky-press-release-furniture.html>>

¹⁷⁵ CERALOVÁ-PETROFOVÁ, Zuzana. v pořadu *Host do domu*. Český rozhlas, 2. 3. 2009 [cit. 2009-11-21]

URL: <<http://www.rozhlas.cz/default/default/rnp-player.php?id=00874438&br=48&s=>>>

10. Závěr

Předložená bakalářská práce sledovala vývoj rodinné firmy Petrofů od jejího založení v roce 1864 do současnosti a s ním související osobní životy členů rodiny Petrofů. Zkoumala i příčiny úspěchu této firmy v celosvětové konkurenci a dopady událostí, jakými byly obě světové války, hospodářské krize atd., na proces jejího rozvoje.

Na počátku této téměř stopadesátileté tradice stál její zakladatel Antonín Petrof, pár zaměstnanců, obrovské odhodlání a píle, se kterou začal klavíry vyrábět. Během prvních padesáti let své existence se z těchto skromných poměrů přeměnila ve velkou firmu, která zaměstnávala stovky pracovníků a stala se největší továrnou na klavíry na území bývalého Rakouska-Uherska. Po první světové válce, během které došlo k utlumení výroby, na úspěchy Antonína Petrofa navázali jeho tři synové, Jan, Antonín ml. a Vladimír. Ti byli na své působení v tomto oboru připravováni již od dětství a firmu přebírali s mnoha zkušenostmi získanými jak v rodinné továrně, tak při pobytech v zahraničí. Právě v meziválečném období zažila firma největší rozkvět, zaznamenala výrazné úspěchy na celosvětové úrovni a o jejich výrobky byl zájem v mnoha zemích světa. Hospodářskou krizi 30. let se pak Petrofům podařilo přečkat díky schopnosti rychle se přizpůsobit momentálním požadavkům trhu. V této době se na chodu podniku podíleli i příslušníci třetí generace Petrofů, kteří se tak připravovali na jeho převzetí v budoucnosti.

Strmý vzestup podniku v meziválečném byl pak přerušen mnichovskou dohodou a následným rozpoutáním druhé světové války. V jejím průběhu musela být produkce hudebních nástrojů značně omezena a firma přežívala díky výrobě pro válečné potřeby, především bedniček na munici. Po skončení války se členové druhé i třetí generace snažili o co nejrychlejší obnovení rozsahu výroby i navázání obchodních styků z předválečného období. To se jim z velké části podařilo a byly zde tedy všechny předpoklady pro další rozvoj podniku za vedení třetí generace.

Další možnosti této generace na pokračování v úspěších svých předchůdců byly ale přerušeny převzetím moci komunisty v únoru 1948. Továrna rodiny Petrofů byla znárodněna a příslušníci rodu postupně zbaveni svých funkcí. Ve vykonstruovaných procesech 50. let bylo pět z nich odsouzeno.

Továrna se pak stala spolu s ostatními znárodněnými podniky součástí národního podniku Továrna na piana a varhany se sídlem v Hradci Králové, později pouze Továrna na

piana. Pozdější transformací vznikl koncern Československé hudební nástroje, jehož předmětem nebyla pouze výroba klavírů, ale i dechových, smyčcových a bicích nástrojů.

V tomto období se kvalita nástrojů výrazně zhoršila, protože hlavním cílem národní správy bylo zvýšení objemu výroby a její charakter byl změněn z řemeslného na průmyslový. Značka Petrof byla v dřívějších dobách zárukou kvality a dlouholeté tradice, a proto dobře sloužila i v tomto období k propagačním účelům.

Po pádu komunismu se o získání majetku zpět do rodinných rukou zasloužil příslušník již čtvrté generace, ing. Jan Petrof. Tento proces byl značně komplikovaný a trval 10 let. Po jeho dokončení byla firma Petrof největším evropským výrobcem klavírů. V roce 2004 se ale začala potýkat s ekonomickými problémy a její vedení převzala dcera ing. Jana Petrofa Zuzana Ceralová-Petrofová. Té se díky radikální restrukturalizaci podařilo firmu zachránit.

Její schopnosti jsou momentálně prověřovány krizí současnou, ve které se snaží firmu udržet rozšířením nabídky o zakázkovou výrobu luxusního nábytku. Teprve čas ukáže, nakolik ve své snaze uspěla.

Ať už má být budoucnost firmy Petrof jakákoliv, faktem je, že se za 145 let její existence nasmazatelně zařadila mezi přední světové výrobce klavírů a nástroje značky Petrof dále šíří svou dobrou pověst.

O jejich oblíbenosti svědčí i pochvalné reference mnoha domácích i zahraničních osobností z oblasti hudby i filmu. Za všechny bych jmenovala alespoň Paula McCartneyho, kterému se mistrovské křídlo Petrof v roce 2000 zalíbilo natolik, že se rozhodl stát se jeho majitelem.

11. Resumé

The presented bachelor paper monitors the development of Petrof Company since its establishment in 1864 till current times and also explores the related personal lives of the Petrof family members. It also examines the cause of success of the company in the worldwide competition and the consequences of events like the two World Wars, economic crisis etc. The paper also traces the development of the company.

At the beginning of almost a hundred-fifty year tradition stood the founder Antonín Petrof, a few employees and a strong determination and diligence with which they began to create the pianos. During the first fifty years of its existence it changed from a modest to a large company, which employed hundreds of employees and became the biggest piano factory on the territory of former Austria-Hungary. After the WWI, which caused the suppress of production, the success was taken over by Antonín Petrof's three sons: Jan, Antonín Jr. and Vladimír. They were prepared for this kind of work since their childhood and they took over the company with a lot of experience gained not only in the family factory but also abroad. It was exactly during the interwar period when the company was experiencing the biggest prosperity and worldwide success – the demand for its products was worldwide as well. The Petrof company survived the economic crisis of the 30s thanks to the ability of quick adaptation to the concurrent market demands. In those time the company was also lead by the third generation of Petrof family, who were preparing for the takeover in the future.

The rise of the company in the interwar period was then interrupted by the Munich Agreement and the subsequent start of the WWII. During the war the production had to be significantly restricted and the company began to create boxes for ammunition because of the needs of the war. After the end of the war the members of second and third generations tried to restore the production and previous business ties as quick as possible. This was achieved and so there were good grounds for development of the company while the third generation would take over.

However, the possibilities of success of the third generation were ended by the arrival of communists in 1948. The Petrof factory was nationalized and the Petrof family members were subsequently deprived of their positions. Five of them were sentenced in a fabricated trial.

The factory later became with other nationalized companies a part of a national company called *Továrna na piana a varhany* (Piano and Organ Factory) residing in Hradec

Králové, later renamed *Továrna na piana* (Piano Factory). Further company transformation created a *Československé hudební nástroje* (Czechoslovak Musical Instruments) concern, whose subject was not only the production of pianos, but also other wind, string and percussion instruments.

During this time the quality has significantly worsened because the main aim of national control was the increase of the amount of production and the character changed from craft to industry. The Petrof trademark was always the mark of quality guarantee and long tradition and therefore served well for propagation purposes in those times.

After the fall of communism the return of the company back to the hands of Petrof Family was achieved by a fourth-generation member ing. Jan Petrof. This process was very complicated and lasted 10 years. After the accomplishment the Petrof company became the biggest piano producer in Europe. In 2004 the company started to suffer from serious economic problems and was taken over by the daughter of ing. Jan Petrof: Zuzana Ceralová-Petrofová. She managed to rescue the company by a radical restructuring. However, her abilities are currently being examined by the existing economic. She tries to maintain the company by extending the company offers by luxury furniture job-order manufacture. Only the time can show how successful this was.

Whatever the future of the Petrof Company will be, the fact is that during the 145 years of its existence it became one of the best piano producers and the instruments of Petrof trademark still have a very good reputation.

The Petrof popularity is proven by very good references by many domestic and foreign personalities coming from the world of music or films. One very good example can be Paul McCartney, who liked the Petrof so much that he bought it in 2000.

12. Seznam pramenů a literatury

Prameny

Státní oblastní archiv Zámorsk, NAD 2832, př. č. 143/2000, poř. č. 65, kar. 67.

(neinventarizováno)

Státní oblastní archiv Zámorsk, Antonín Petrof, továrna na piana Hradec Králové, inv. č. 89, kar. 24.

Státní oblastní archiv Zámorsk, Podnikový archiv s. p. Petrof (1940-1990), inv. č. 27, kar. 8.

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv.č. 2, 19,23,31, 35, 36, 38, 40, 46, 47, 48, 50, 52, 58, kar. 1.

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 68, kniha 1.

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 69, kniha 2.

Státní okresní archiv Hradec Králové, Rodina Petrofů, inv. č. 108-117, krab. 2.

Literatura

[?]. 75 let královéhradecké továrny Ant. Petrof. In *Kraj královéhradecký*, 1939, č. 40, s. 6.

[?]. Aby značka Petrof měla vždy dobrý zvuk. In *Pochodeň*, 24. 4. 1956, č. 33, s. 2.

[?]. Chvalně známá továrna na piana, pianina na harmonia Ant. Petrof v Hradci Králové. In *Náchodské listy*, 8. 10. 1937, s. 4.

[?]. Pešánkův barevný klavír. In *Pestrý týden*, 14. 4. 1928, č. 15, s. 2.

[?]. Petrof rodině Petrofů: Ministerstvo průmyslu ČR se vyjádřilo. In *Rudé právo*, 21. 2. 1992, č. 44, s. 3.

[?]. Tradice výroby – tradice hudby. In *Pochodeň*, 16.-17. 11. 1974, č. 271, s. 4.

[hz]. Ovoce podnikatelského úsilí čtyř generací. In *Průkopník úspěšného podnikání*, 1942, č. 2, s. 83.

[všk]. Z minulosti známé Petrofovy továrny. In *Hradecké noviny*, 28. 3. 1998, č. 74, s. 13.

BÍLEK, Otakar. U výrobců pian. In *Pochodeň*, 29. 10. 1958, č. 87, s. 1.

BÍLEK, Vladimír. Rodina Petrofů stále trvá na náhradě za používání svého jména při výrobě pian. In *MF DNES*, 1993, č. 245, s. 14.

BONHARD, Vladimír-PRACH, Josef. *Piana a pianina*. 1.vyd. Praha, 1958. ISBN není.

DOUBEK, Zdeněk – LAJDAR, Milan. *Kouzlo objevů – Čtení o starém Hradci*. 1. vydání. Hradec Králové, 2002. ISBN 80-901267-2-3.

- DOUBEK, Zdeněk. Antonín Petrof a něco z historie jeho továrny od založení do roku 1925. In *Hradecké noviny*, 21. 1. 1994, č. 17, s. 9.
- FRANTÁLOVÁ, Dana – NEDĚLA, Aleš. Nevěstě je stotřicet let: U Petrofů se rozeznávají privatizační tóny. In *Právo lidu*, 2. 4. 1991, č. 25, s. 3.
- GOTVALD, Jos.: Antonín Petrof. In *Královéhradecko*, 1926 – 27, r. 4, č. 1, s. 15.
- HOLAS, Václav. Čs. hudební nástroje v minulosti a dnes. In *Východní Čechy: vlastivědný sborník prací o přírodě, dějinách a hospodářství východních Čech*, Havlíčkův Brod, 1961, s. 353-357.
- HOLAS, Václav. Josef Prach vzpomíná. In *Hudební nástroje*, 1990, č. 2, s. 44-45.
- HOLAS, Václav. Josef Prach: mistr konstruktér klavírů. In *Hudební nástroje*, 1998, č. 2, s. 75-76.
- HOLAS, Václav. Úspěchy výroby hudebních nástrojů. In *Hradecký kraj: sborník statí o přírodních poměrech a dějinných proměnách severovýchodních Čech*, 1959, Hradec Králové,
- HUŠEK, Petr. Návrat rodiny Petrofů: Jméno, které vydělávalo (a vydělává) miliardy. In *Lidové noviny*, 16. 11. 1991, č. 268, s. 2.
- CHALUPA, Miroslav. Ještě jednou saga Petrofů. In *Hradecký kurýr*, 27. 11. 1990, č. 48, s. 3.
- CHALUPA, Miroslav. Petrof do celého světa. In *Hudební nástroje*, 1984, č. 4, s. 124.
- KUBÁT, Richard. 35 let vývojového oddělení. In *Hudební nástroje*, 1989, č. 2, s. 64-65.
- KUSÝ, František. Jan Petrof je optimista. In *Harmonie*, 1995, č. 2, s. 3.
- Listy z kroniky piana*. 1.vyd. Hradec Králové, 1947. ISBN není.
- MACLOVÁ, Anna. Petrofu je 125 let. In *Pochodeň*, 1. 6. 1989, č. 127, s. 3.
- MACHÁČEK, F. Význam stoletého trvání klavírů zn. Petrof. In *Hudební nástroje*, 1964, č. 2, s. 1-2.
- MENŠÍK, Ondřej. Zdeněk Pešánek - kinetismus a světelná kinetika. (Diplomová práce) Brno: Masarykova univerzita, 2006.
- PAVLÍK, Jiří. *Firma Antonín Petrof*. (Diplomová práce) Praha: Univerzita Karlova, 1998. s. 444-446.
- SEJKORA, Václav. Historie firmy Petrof. In *Hudební nástroje*, 1974, č. 6, s. 181-185.
- SMOLÍK, Milan. Pro slávu českých klavírů. In *Květy*, 1954, č. 4, s. 11.
- SOKOLOVÁ, Anna. Petrof má sto let. In *Práce* 20, 21. 6. 1964, č. 148, s. 1.
- SOUMAR, B. Československý průmysl na světové výstavě v Paříži. In *Pestrý týden*, 28. 8. 1937, č. 35, s. 14-16.
- SUCHÁNEK, Miroslav. Hudba sfér. In *Technický týdeník*, 1988, č. 52, s. 6.
- SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění*. 1.vyd. Praha, 1973. ISBN není.

ŠIMŮNEK, Marek. S Petrofem od kolébky. In *Hudební rozhledy*, 2006, č. 3-12.

ŠULC, Petr. Jeho veličenstvo klavír. In *Co vás zajímá*, 1989, č. 1, s. 9-11.

VALÁŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, F. – ZRŮBEK, R. *Klavír a lidé: výroba klavírů a pianin v Československu*. 1. vydání. Hradec Králové, 1984. ISBN není.

WEINER, Vlastimil. Co se děje u Petrofů?. In *Hudební nástroje*, 1997, č. 2, s. 92.

Internetové zdroje

STEHLÍK, Luboš. Petrof – Chlouba republiky i mocnářství. *Harmonie*, 5. 6. 2004 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.muzikus.cz/klasicka-hudba-jazz-clanky/Petrof-Chlouba-republiky-i-mocnarstvi~05~cerven~2004/>>

PETROF, Jan. v pořadu *Krásný ztráty*. Česká televize 1, 27. 4. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562250500007-krasny-ztraty/?streamtype=RL1>>

[?]. Ing. Jan Petrof vyznamenán prezidentem republiky. [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.petrof.cz/clanky-jan-petrof-decoration.html>>

CERALOVÁ-PETROFOVÁ, Zuzana. v pořadu *Host do domu*. Český rozhlas, 2. 3. 2009 [cit. 2009-11-21]

URL: <<http://www.rozhlas.cz/default/default/rnp-player.php?id=00874438&br=48&s=>>

LUŇÁKOVÁ, Zuzana. Rodinná značka hraje čisté tóny. *Proč ne?!: magazín Hospodářských novin*, 23. 8. 2007 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://proc-ne.ihned.cz/c4-10124110-21873420-50p000_d-rodinna-znacka-hraje-ciste-tony>

[aa]. Petrof vyhrál spor o americký trh. *Konkursní noviny*, 25. 6. 2008 [cit. 2009-11-21]

URL: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=1912>>

PETR, Miroslav. Petrof je na krize zvyklý. Tahle už je čtvrtá. *Hospodářské noviny*, 3. 9. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://hn.ihned.cz/c1-38211670-petrof-je-na-krize-zvykly-tahle-uz-je-ctvrta>>

[?]. Historie společnosti PETROF. [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.petrof.cz/historie.html>>

ČTK. Výrobce pian Petrof kvůli krizi propustí polovinu z 390 lidí, 9. 1. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://ekonomika.idnes.cz/vyrobce-pian-petrof-kvuli-krizi-propusti-polovinu-z-390-lidi-pq5-/ekoakcie.asp?c=A090109_135324_ekoakcie_vem>

PETR, Miroslav. Zuzana Ceralová-Petrofová: V krizi si lidé nákup piana odpustí.

Hospodářské noviny, 2. 9. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <http://m.ihned.cz/c4-10076530-38199110-700000_pdadetail-zuzana-ceralova-petrofova-v-krizi-si-lide-nakup-piana-odpusti>

[?]. Tisková zpráva – PETROF se v období krize soustředí na výrobu nábytku. 4. 3. 2009 [cit. 2009-11-20]

URL: <<http://www.petrof.cz/clanky-press-release-furniture.html>>

